

Український КОМБАТАНТ

ОРГАН СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ

Ч. 8

МЮНХЕН

Березень

1962 р.

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Після видання «Українського Комбатанта» ч. 7., по довгій перерві, яка тривала майже три роки, випускаємо наступне число 8. Ця перерва була викликана багатьма причинами, як: браком добрих матеріалів, браком доброго редактора і саботуванням одного з членів дотеперішньої Редакційної Колегії. Зараз всі ці недомагання усунуті і нова Редакційна Колегія приступила до праці, започаткувавши її випуском чергового 8-го числа «Українського Комбатанта». Якщо Шановні Читачі підтримають нас морально і матеріально, то наш військовий журнал буде виходити не один раз на 3 роки, але чотири рази до року.

Головна Управа СУВ.

Ціна цього числа восьмого «Українського Комбатанта»:	
в Німеччині	1,50 н. м.
в США	0,75 дол.
в Австралії	4,00 шіл.
в Англії	3,00 шіл.
в інших країнах — відповідно курсу амер. доляра.	

ВИДАННЯ «ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА»

«Історію Українського Війська» часів Центральної Ради, Гетьманату та Директорії видає Український Військово-Історичний Інститут у США

На нараді, скликаній Інститутом 14 січня 1962 р., було обрано президію видавничої комісії в складі: голова ген.-полк. О Загродський; заступники голови — проф. полк. К Дацько, полк. С Ефремов, полк. М Курах, проф. полк. І Цапко. Нарада відбулася в приміщенні Української Вільної Академії Наук у США.

Організації, установи та особи, що цікавляться «Історією Українського Війська», просимо звертатися на адресу Інституту, що знаходиться в будинку Української Вільної Академії Наук;

**U. W. H. I., 206 West 100 Street,
New York 25, N. Y., USA.**

Д-р Дмитро Куликовський

Під священним прапором Пророка

Шляхи Божі незбадані...

Як славний наш Господь у Своїх ділах!

То були часи апокаліптичні...

Нарід, колись славний і могутній, вмирав, якщо вже цілком був не вмер, бувши знесилений тисячолітніми наїздами диких і кровожадних азійських та евразійських орд. На вічну пам'ятку по нім була вже написана граматика його мови!

Погляд був страшний і катастрофальний: довкруги розлоге та сумне цвинтарище з нашівзакопаними в гробах і ще з нашівживими конаючими людьми. Кругом мертвєцька безнадія!..

І ось на саме дно цієї злідноти, в пітьму смертельну прилітає Промінь Ласки Божої, приносячи на крилах своїх Спасіння. На самім дні неволі, в хатині, повній безпросвітної темряви і безнадії, від Батьків-Невільників, народжується Він, Тарасик, Вибранець Божий, якому дано силу спасті від смерти й заглади народ свій. Він промовив своє огненне слово і воно страшною громовицею пронеслось по цвинтарищі. «І о, диво! Трупи встали і очі розкрили, і брат з братом обнялися, і проговорили слово тихої любові на віки і віки!»

В молодості сам невільник, позбавлений майже всіх життєвих вигід, Він, однак, з печаттю на собі Духа Святого піднісся на незримі ще за життя його та недосяжні висоти і став Вічним і Єдиним Володарем свого народу!

«Щоб образ був, бодай згрубшого, повний мусимо тут сказати ще про один поділ національного суспільства, який, однаке, вимикається з показаного нами ряду і, таким чином, займає цілком окрему, надрядну позицію*). Ми думасмо, що не кожне національне суспільство його має, а лише деяке і саме те, над яким спеціально спочиває рука Божого Провидіння. Цей образ поділу уявляється нам так: із надрів та нетрів національних вирощі і високо понад них піднявши, майорить над ними Велетень і втілення Духа Нації, Геній і то Добрий Геній Нації, Primus post Deum, Найвищий Духовий Володар Нації, яка, щодо Його, є послушним Його народом зо всіма своїми складниками й атрибутами. В Біблії ця категорія визначається формулою: «Мойсей (Закон) і Пророки». Її позиція в людськім суспільстві найвища і над нею стоїть тільки Бог Один. В Україні цю найвищу людську інстанцію неподільно займає Великодух усіх українських віків і найбільший Велетень усього людства Тарас Шевченко. Однаке формула, що визначає Його потужність, ширша, ніж згадана біблійна: — Тарас с не тільки в одній особі Мойсем-Ви-

зволителем і єдиним Пророком, але й Спасителем від смерти свого українського народу.

Український народ глибоко вдячний Богові за надіслане Ним йому в найтрагічнішім моменті Спасіння. І з того часу воскреслий народ росте-виростає і здобуває все вище й повніше зрозуміння свого Сальватора, а коли цілком зрозуміє всі Його Заповіти і буде послушним усіх Його наказів, тоді досягне найвищих ступнів своїх життєвих: щастя, слави та силі і одержить повну винагороду за всії свої тисячолітні прикроці й злігодні. Вже нині бачимо, як український народ під високим і непоборним проводом свого Сальватора здобуває світ, який у постаті окремих націй та їх потуг схиляє свої голови перед Маестатом нашого Великодуха і свого Велетня. А це ж лише початок!

Дозріваймо ж нестримно та інтенсивно далі, усвідомлюймо собі добре Заповіти й Веління нашого Сальватора, ступнюймо зо всіх наших сил свою послушність Його Наказам: — і тоді світ буде наш, і прийдемо тоді із заходу на Україну-Русь нашу, бо тоді і Дніпро наш Славута, послушний наказу Батька-Тараса, «понесе з України у синє море кров ворожу!..» І дастъ тоді Бог щастя Україні і спокій Душі Сальватора нашого, яка піде тоді «до Самого Бога молитися»*).

*) Частину цієї статті, взятої в знаки наведення, автор узяв із іншої своєї праці п. н. «Про троє і до всіх поколінь», уміщеної в січневім числі «Визвольного Шляху» 1962., стор. 111-112. Автор.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Вихід у світ ц. 8-го числа «Українського Комбатанта» після майже трьохрічної перерви затримався вже тепер ще й тим, що попередня Редакція довго отягалася з переданням редакційного матеріалу, без якого згубилася б тяглість журналу. Переbrавши, нарешті, згаданий матеріал і приготовивши 8-е ч. «УК» до друку, ми сповнені найкращою волею поставити появу дальших книжок журналу на нормальний ґрунт: випускати їх регулярно, наповнюючи солідним змістом.

Спершу хочемо просити ВШановних Авторів писаних праць і дописів, уже раніше надісланих до Редакції і ще непоміщених, мати вирозуміння і не розчаровуватися, бо частина з них уже надрукована в 8-ім числі, а друга поміститься в ч. 9-ім, яке хочемо внезабарі теж видати.

З огляду на це, як рівно ж і на наш намір збільшити обсяг журналу, просимо всіх українських громадян ласково надсилати нам свої праці для надрукування їх в «УК». Це можуть бути:

писані твори на воєнні і військові теми, ріжні спогади, твори красного письменства та поезії, наукові статті і розвідки, а тому, що ми відкидаємо аполітичність людини взагалі і аполітичність вояків зокрема, просимо надсилати нам теж статті на теми світової та української зовнішньої і внутрішньої політики.

Звертаємося з цими проханнями, думками та побажаннями до цілого українського громадянства тому, що український вояк є частиною його і належить усьому суспільству, усьому народові, а не поодинокій політичній партії. Тому вважаємо, що «Український Комбатант» має бути і буде понадпартійною українською національною, в найширшім і в найшляхетнішім розумінні цього слова, трибуною, з якої завжди нація зачує голос правди кожного українського патріота.

Однаке, всім нам відомо, що і найкращі ідеї, думки і задуми залишаться нездійсненими мріями, якщо вони не матимуть матеріальних середників для свого зреалізування. Не інакше стає справа і з видаванням «Українського Комбатанта». Щоб забезпечити регулярний вихід журналу і щоб зліснити всі свої найкращі плани та побажання, зазначені щойно вгорі, не вистачить, коли Редакція посідатиме гойність надісланого від своїх співробітників писаного матеріалу, але конче потрібно ще і те, щоб Видавництво мало до своєї диспозиції і інший, однаково важливий, фактор — це фінансові засоби. без яких кожна праця стає неможливою. Цю фінансову базу «УК» має збудувати все Українське Громадянство шляхом: а) масових заяв про бажання стати підписчиком журналу, б) збірками на Пресовий Фонд «УК» і взагалі пожертвами та в) широким платним розповсюдженням журналу, кольортажем.

Живемо в нацзвичайно важливій добі світової і нашої національної історії. Старі, спорохнявілі будови імперій розвалюються: — Рука Божої Справедливості проходить довкола нашого світу і несе заглуду всіх імперій та колоніалізмів, як кару за поневолення народів іншими народами. Вона розметає на всі вітри останній бастіон невільництва — Московську в'язницю народів. Звідціль випливає, що сучасна нам доба, хоч і тяжка, але одночасно є і багатонадійна, бо несе Україні довгождану не лише державну, але і тотальну волю.

Та кожний з нас помилився б, коли б думав, що ця воля, немов спілій овоч, самочинно впаде до наших рук, або що її хтось чужий нам милостиво подасть. Національно-державну волю треба конче в боротьбі здобувати, її треба хотіти всіма фібрарами своєї душі, за неї і за свої права треба тяжко боротися і аж до загину, якщо в цім виникне потреба, отже словом, — щоб здобути свободу, треба бути гідним і! З цього ясно випливає, що поневолений народ, який прагне бути вільним і паном у своїй

власній державі, мусить встати до боротьби з ворогом за свою волю, як один муж, мусить, як велить Пророк України: «Громадою обух сталить, щоб заходитись вже будить хиренну волю!»

А тим часом дійсна зовнішня ситуація і внутрішній стан, в яких знаходиться тепер українська справа, є дуже тяжкі. І хоч, з одного боку, в вічі кидається, як позитив, той факт, що на сьогодні майже всі українські землі знайшлися в одній соборній сукупності і навіть зо спізною, а проте все ж таки додатньою, коректурою на наш історичний прогріх (Крим), то зате, з другого боку, весь наш народ опинився в тотальній неволі: землю нашу ворог немилосердно грабує, а народ наш усіма засобами намагається цілковито, навіть і фізично, знищити. Тому сьогодні перед українським суспільством стоїть єдине завдання, як категоричний імператив: неутрачаючи нічого з позитивних надбань, якнайшвидше і за всяку ціну стреміти скинути з себе ворожу неволю, одночасно будуючи свою власну державу.

І так із цього бачимо, як з найяскравішою ясністю виступає попереду всього грандіозне, попросту історичного значення й відповідальності, неповторне завдання для цілої кількамільйонової української еміграції без ріжниці віровизнань, політичних ідеологій та всіляких інших можливих і неможливих «ізмів». Українська мільйонова еміграція, яка тепер, слава Богові, в щасті, здоров'ї та добробуті споживає всі добра і вольності вільного світу, мусить, як цілість і як кожний окремий осібняк, глибоко і з цілою повагою усвідомити собі ту роль і завдання, які на неї поклали історія та Пророк Тарас, наказуючи: «Свою Україну любіть, любіть її во время люте, в останню тяжкую минуту за неї Господа молітъ!» Нехай кожний український емігрант згадає і слова великого Франка: «Кожний знай, що на тобі мільйонів стан стоїть і що за все мусиш дати ти отвіт!»

А тим часом погляньмо, в якім стані, скажемо так, національної моралі перебуває ця наша мільйонова еміграція? Такого розбиття, такої розсвареності, як це є між нами, мабуть, не знає жодна іншонаціональна людська суспільність! Соромно про це не тільки писати, але й говорити, а проте мусимо і будемо!

Які є пишні ми всі, коли на всіляких зборах, урочистих академіях та в своїй пресі називаемо себе, еміграцію, репрезентантами свого поневоленого народу або ще краще, коли кваліфікуємо себе попросту амбасадорами української нації! Та зараз же при цім забуваємо або ж просто не усвідомлюємо собі тієї основної правди та засади, що функції і ролі репрезентації, а особливо посольські (амбасадорські) наскільки гонорові, настільки ж є і облігаторні (зобовязувальні).

Українська еміграція вже десятки літ живе в ріжних державах вільного світу, і є там, дійсно, немов репрезентантом свого

народу, якого той чужинний світ, завдяки нашим злигодням і нашому ж недбалству, так мало знає, зате пізнає його, приглядаючись, а може й пильно студіюючи його репрезентацію, себто нас, еміграцію свого українського народу. І тут ми якраз прийшли до висновку, якого робить чужа держава про нас, а тим самим і про наш поневолений народ, бож ми його «репрезентуємо». Ми, на жаль, не посідаємо жодної анкети про це, але думаю, що чужинці кажуть про нас: «Вони високо-вітривалі партійці, але слабенькі громадівці!» А мало б бути як раз навпаки, — скажемо від себе. Утворюючи собі, на підставі своїх над нами спостережень, ось таке уявлення про нас і про наш народ, чужина потроху починає переконуватися в нашій національній нездібності до утворення своєї суверенної держави, а що й у цім ретельно і зо всіх сил допомагають наші вороги-гнобителі, — ані на хвилину в цім не сумніваймося!

І дійсність нас у цім найкраще переконує: чужина здебільшого нам не допомагає і нас не визнає. Думаемо, що було б щастям для нас, коли б ми всі швидше зрозуміли, що наші нарікання за це на чужину не завжди мають првну рацію, бо тоді ми швидше додумалися б до потреби поглянути в корінь речей і шукали б причини зла не в чужині, але деінде. У нас тоді швидше прокинулася б політична мудрість, яка, спираючись на нашу расово-кровну національну спорідненість, привела б нас до скалопевного переконання про життєво-необхідне творення нашої національної єдності за кожних обставин, як єдиної запоруки нашої національної екзистенції і як ґрунту, на якім виростуть наші національні сили, що визволять наш народ із неволі та збудують величний храм його суверенної держави.

Що ще до цього треба сказати? Ми звертаємося з гарячим закликом і апелем до політичної мудrosti всіх українців-емігрантів, щоб вони, не пориваючи ані в найменшій мірі своїх членських зв'язків зі своїми теперішніми ідеологічними, професійними, культурними чи якими іншими організаціями, самі особисто і спонукуючи свої організації творили всюди в місцях свого прожитку загально-національні українські об'єднання, які відтак мають творити свою централю в кожній країні, а вже ці останні створять Національний Союз Українців. Останній і станеться основою існуючого Українського Державного Центру на еміграції.

Починаймо знизу і кожний на своїм місці. Творімо організовану національну єдність. Сходьмося всі до одного спільног столу, предкладаймо свої думки, обговорюймо всі важливі справи. Тут можемо один одного переконувати, дебатувати, навіть сваритися, але, як одна родина, ніколи не смімо покидати гурту і йому шкодити!

Нарешті, звертаємось ще зокрема до всіх українських побратимів-вояків-ветеранів у всіх місцях їх перебування і закликаємо їх до творення у себе місцевих клітин-організацій і зв'язуватися організаційно з Централею Союзу Українських Ветеранів (СУВ) у Німеччині.

Ще раз: Національна єдність здиференційованого українського суспільства — ось наша програма, яку ширитимемо на сторінках «УКРАЇНСЬКОГО КОМБАТАНТА».

В Єдності Сила, а з Сильним рахується Світ!

За Редакцію: Д-р Дмитро Куликовський

Н А К А З

Міністра Військових Справ
Української Народної Республіки

Ч. 7

30 жовтня 1958 року

м. постю

(По Головній Раді Хреста Симона Петлюри)

§ 1

Призначена Наказом Військовому Міністерству і Армії Української Народної Республіки, з дня 15 лютого 1946 року, за Ч. 2 §1, Головна Рада Хреста Симона Петлюри, виявивши похвальну діяльність в 1947-1948 рр., від другої половини 1949 року стала нечинною. До того спричинилася: а) вибуття зі складу Головної Ради померлих: Голови її, бл. пам. ген.-хорунжого флоти Савченка-Більського Володимира (Франція) та Заступника Голови бл. пам. полковника Петлюри Олександра (Канада) і б) еміграція переважної більшості членів Головної Ради на постійний побут у позаокеанські країни (Північна Америка, Канада, Нова Зеландія) й розселення їх там на далеких віддалях.

З огляду на повище, здекомплектовану і нечинну Головну Раду Хреста С. Петлюри, в тому складі, з нинішнім днем розв'язую.

Всім членам її за працю висловлюю в імені служби ширу подяку.

§ 2

У виконання Наказу Головної Команди Війська і Флоту Української Народної Республіки, з дня 22 травня 1932 ро-

ку ч. 1 §3, призначаю Головну Раду Хреста С. Петлюри в новому складі:

Полковник Стечишин Микола — Голова Головної Ради Хр. С. Петлюри,

Сотник Д-р Д-р Савицький Петро — Заступник Голови Гол. Ради ХСП,

Сот. Доцент Інж. Зінченко Яків — Член Гол. Ради ХСП.,
Хорунжий Д-р Сулятицький Степан — Член Гол. Ради Хр. С. Петлюри.,

Чотовий Інж. Д-р Ковальський Іван — Секретар Гол. Ради Хр. С. Петлюри.

Місцем осідку Головної Ради ХСП є місце перебування Державного Центру Укр. Народн. Республіки.

У випадку потреби призначення Місцевих Рад ХСП, в місцях більшого скупчення українських вояків, Головна Рада представить мені на затвердження відповідний внесок з особовим складом Місцевих Рад у кількості трьох осіб.

§ 3

Порядок діяльності Головної і Місцевих Рад ХСП, встановлюю такий:

а) Засідання Головної Ради скликає, в міру потреби, Голова Гол. Ради.

Для правосильності засідання потрібна присутність не менше трьох членів Гол. Ради, в тому — Голови або його Заступника і Секретаря.

Ухвали приймаються звичайною більшістю голосів присутніх.

Примітка: цей порядок стосується і в Місцевих Радах ХСП.

б) Вояки одержують від Головної або Місцевої Ради ХСП формулляр анкети, усталеного взірця, виліплюють її і пересилають до відповідної Місцевої Ради, а де такої нема — до Головної Ради ХСП.

в) Місцеві Ради перевіряють правдивість поданих в анкеті даних, стверджують право вояка на одержання Хреста СП, і пересилають анкету зі своїм висновком до Головної Ради Хр. СП.

г) Головна Рада остаточно полагоджує справу признання Хреста СП, дбає про виготовлення хрестів і стрічок до них, провадить нумерацію хрестів, зоготовляє Грамоти і пересилає їх разом з призначеними хрестами заінтересованим воякам.

і) Всі ухвали Головної Ради про надання Хреста СП Гол. Рада представляє Міністрові Військ. Справ для оголошення в Наказі Війську.

д) По закінченні всіх справ признання Хрестів Головна Рада пересилає всі дотичні матеріяли до Канцелярії Мініст. Військ. Справ, а остання — до Персональної Управи МВС.

Персональна Управа заносить до загальної картотеки всі видані хрести, а матеріяли зберігає у своєму архіві.

§ 4

Кошти виготовлення Хреста СП., Грамоти, стрічок, листування й пересилка їх по призначенні покриває заінтересований вояк, пересилаючи належну квоту до каси Міністерства Фінансів, на конто Міністерства Військових Справ.

З оригіналом згідно: **Міністер Військових Справ**
Начальник Канцелярії **Андрій Вовк**
Міністерства Військових Справ генерал-хорунжий
М. Стечишин
ПОЛКОВНИК

ПОСТАНОВА

Союзу Українських Ветеранів

9 липня 1961 року

Керівні органи Союзу Українських Ветеранів на спільному засіданні дnia 9 липня 1961 року в місті осідку Головної Управи Союзу, обговоривши справу затяжної кризи в Державному Центрі Української Народної Республіки в екзилі, постановили:

1. Союз Українських Ветеранів — організація активних патріотів Української Нації, які в збройній боротьбі, з року 1914 почавши, неустанно виконували на посполитою політичну Волю України до свого життя Державного, нині, в годину грізну, коли над цілим світом тяжить примара заглади самого життя Людини, звертається до всього Українського Народу, в діяспорі перевідаючого, з палким закликом об'єднатися коло Державного Центру УНР в екзилі й підтримати його всіми засобами, пам'ятаючи, що наш народ в поневолені Батьківщині перебуває в тяжких ґайданах, що єдиним управненим виразником Волі поневоленого народу є Державний Центр УНР в екзилі.

2. Стоючи перед фактом затяжної кризи в Державному Центрі УНР в екзилі, яка (криза) загрожує важкими наслідками, Союз Українських Ветеранів чується зобов'язаним закликати всі політичні партії, які входять у склад Української Національної Ради, відкинути супер-партийні інтереси, догми, амбіції й урази, —

та знайти спільний національно-державний критерій для полагодження важких проблем, щодо визволення України з московсько-большевицької неволі.

Рація Української Державності наказує негайно полагодити кризу шляхом відбуття ІІ-го Сесії УНРади в місті дотеперішнього перебування Державного Центру УНР.

Час бо грізний не терпить зволікань!

3. Зважаючи на сучасну напружену міжнародну ситуацію й тяжкий стан в поневолені Батьківщині, Україні, — Союз Українських Ветеранів уважає потрібним мати своїх представників в Українській Національній Раді для того, щоб своєчасно можна було висловлювати свої думки в актуальних справах визволення поневоленої Батьківщини, України.

Союз Українських Ветеранів та Українська Національна Рада

Союз Українських Ветеранів (СУВ), який повстав у 1945 році, вже за короткий час після свого заснування нараховував коло 5,000 членства і, завдяки цьому, а також і своїй праці, стався в українськім політичнім та громадськім житті поважним чинником, з яким мусіли рахуватися всі провідні кола обидвох згаданих ділянок нашого еміграційного життя.

У 1948 р. СУВ гаряче привітав утворення УНРади і одночасно склав заяву про прийняття і його представників до її складу. На жаль, прохання СУВ-у не було узгляднене. Як тоді, так і тепер, уважаємо це за велику помилку, бо до УНРади тоді не було допущено тих, які завжди стояли і стоять на платформі Державного Центру і які, у відміну від політичних партій, завжди стоять на позиціях понадпартійних в обороні і в охороні інтересів державної цілості.

У своїх діях СУВ не був обмежуваний ніким і тому, коли виникла справа організації робітничих сотень, він вислав делегацію до Американського Командування в Гайдельберзі, а після вибуху війни в Кореї надіслав був разом з Укр. Національною Гвардією телеграми до през. Трумана, през. Півд. Кореї і Об'єдн. Націй з пропозицією організувати українські військові частини для протикомуністичної боротьби; далі на своїх з'їздах виносив резолюції політичного характеру. В тім часі ніхто — ані с. п. през. А. Лівицький, ані с. п. прем. І. Мазепа не робили СУВ жодних закидів та не ставили жодних заборон.

З бігом часу, коли розпочалася велика еміграція за океан, склад СУВ-у зменшився на тисячі членів, а в тім числі відіїхали добре працівники та організатори. Тому СУВ мусів переорганізуватися, щоб у змінених обставинах і в менших маштабах все ж таки продовжувати свою працю. Цю працю він провадить і зараз, маючи моральне і матеріальне підпорта від тих членів, які з ініціативи Г. Упр. СУВ-у в місцях свого нового поселення організували клітини СУВ-у, утримуючи тісний зв'язок із своєю Централею в Європі.

Однак зміни зайшли не лише в СУВ-і, але і в Держ. Центрі і то завдяки тим же причинам, а також і в наслідок відходу в вічність старих досвідчених політиків, на місце яких прийшли не лише менш досвідчені, але цілком мало обдаровані до орудування державною кермою люди. Як перший і грізний наслідок чинності цих людей, настало криза в Держ. Центрі. Коли ця криза сталася, здавалось, хронічною і безнадійною, тоді ті люди, що її спричинили, не знаючи, як із неї вибrestи, думали, що найкращим виходом із біди була б **утеча за океан**.

Тоді керівні органи^{*} СУВ-у вважали своїм патріотичним обов'язком засягнути до справи і голова СУВ-у скликав 9. 7. 1961 р. керівні органи СУВ-у на нараду. (Постанову цієї наради друкуємо на іншім місці ц. ч. «Комбатанту»). Довідавшись про цю нараду, голова ВО п. М. Лівицький запросив до себе голову СУВ-у і вимагав від нього, — або відкликання наради, або зняття з денного порядку точки «Перенесення ДЦ за океан», мотивуючи це тим, що, мовляв, «вояки не мають права займатися політикою». Коли голова СУВ-у відкинув ці, нічим неоправдані, вимоги, тоді гол. ВО почав викрикувати погрози, що знищить його, себто голову СУВ-у, а що сам СУВ «розджене». Це хочемо подавати тут своїх ширших коментарів до цього прояву методів гоголівського Тараса Бульби, мовляв: «Я тебе породив, я тебе й вб'ю!», а то тим більш тому, що п. М. Лівицький нічого «не родив», то й «вбивати» не може. Опінію про це зроблять самі читачі, а особливо українське воящтво!

Після цього були намагання деяких членів із ЦК УНДС вплинути на СУВ, щоб він у майбутньому перед винесенням своїх рішень радше порозумівався з УНДС. Члени СУВ-у, які є одночасно і членами УНДС, зрозуміли ці «сугестії», які намагання партії УНДС зробити СУВ своєю прибудівкою.

СУВ рішуче відкинув ці намагання та сугестії і на майбутнє заявляє, що не буде прибудівкою жодної політичної партії, але завжди буде співпрацювати з кожною українською політичною партією або організацією, які стоять на

ґрунті української самостійної та незалежної державності. А щоб не було непорозуміння, подаємо тут, що СУВ не збирається провадити якусь свою окрему визвольну політику, але натомість рішуче заявляємо, що завжди маємо і право і обов'язок, а особливо тоді, коли Державному Центрові УНР загрожує небезпека незалежно з якого боку, брати активну участь в його обороні нарівні з іншими українськими організаціями.

Головна Управа
Союзу Українських Ветеранів.

З В Е Р Н Е Н Н Я

Союзу Українських Ветеранів до всіх бувш. Вояків Армії УНР та УГ

Після довголітньої кризи в УНРаді, нарешті, відбулась V. Сесія її, яку так довго очікували всі прихильники ДеоЖ. Центру УНР, а в тім числі і всі б. вояки українські. Майже у всіх жевріла надія, що V. Сесія принесе замирення між партіями, що складають УНРаду. Та ці наші очікування, на жаль, не справдилися: — до порозуміння не дійшло, а навпаки ворожнеча ще поглибилася. Цей стан речей не може нічого доброго принести ані для УНРади ані для загальної української визвольної справи!

Не звертаючи уваги на Загальне Добро, а переслідуючи лише свої групові амбіції та інтереси, три партії: УНДС, УРДП і ОУНс, запевнивши собі «більшість», ще перед V. Сесією таємно порозумілись і поділили між собою головні становища в ДЦ. В наслідок цього змушений був відійти з дотеперішнього свого становища — віце-президента УНР наш високо-заслужений генерал-полковник Олександер Удовиченко*), а на його місце прийшов І. Багряний**).

*) Ген.-полк. О. Удовиченко був: першим співпрацівником Головного Отамана Симона Петлюри на становищі Н-ка Штабу Гайдамацького Коша і акт. учасником боїв у Кисві за Арсенал, організатором і єдиним Командиром 3. Залізної Стр. Дивізії, останнім Генер. Інспектором Армії УНР, довголітнім Міністром Військ. Справ, Головою Товариства Вояків у Франції з призначення, а не з вибору і е Головою Європейської Федерації Вояків УНР на чужині.

**) Іван Багряний — це псевдонім, а правдиве прізвище його невідоме.

В нормальних умовах зміна на державних становищах не викликає, звичайно, здивування, а тим більше протестів, але коли три партії, як у нашім випадку, напругою всієї сили договоруються та не для того, щоб пояснити, нарешті, українському суспільству причини довголітньої ганебної кризи в ДЦ, яку самі ж спричинили, і теж не для того, щоб випрацювати плян оздоровлення повітря і наладнання можливостей корисної для Батьківщини дальшої співпраці в ДЦ, а лише для задоволення своїх групових інтересів, — то в цім випадку українське б. активне вояцтво, зорганізоване в СУВ, змушене гостро запротестувати супроти такого безконечного шлендряну і то тим більш, що зміна на становищі віцепрезидента не була подиктована політичною доцільністю або необхідністю, а повстала лише, як наслідок «поділу здобичі» між трьома змовленими групами.

Ініціатором цього компліту проти п. ген. полк..О. Удовиченкові був п. М. Лівицький, який вже від довшого часу вів цю акцію, доказом чого була його пропозиція УНДО про скреслення становища віцепрезидентата. УНДО цю пропозицію своєчасно відкинуло. Коли ж до УНРади вірнувся надійніший партнер, ніж УНДО, а саме ОУНс, тоді п. М. Лівицький круто змінив «тактику» і вже не налягав на скасування віцепрезидентури, бо в новій «констеляції сил» вона сталася для нього «золотою валютою», якою він заплатив спільникам за обрання на голову ВО своєї власної персони.

Вважаємо за наш обов'язок вояцької чести стати в обороні нашого заслуженого генерала, якого ми рахуємо своїм представником у ДЦ і який став, як бачимо, жертвою більш амбітних як обдарованих політиків і тому звертаємося до всього вояцтва Армії УНР та УГ з гарячим закликом приєднатися до нашого протесту, щоб цим дати сatisfaktion Героеві Визвольних Змагань ген.-полк. О. Удовиченкові.

Писані протести проситься надсилати на адресу Головної Управи Союзу Українських Ветеранів.

Головна Управа СУВ

Сучасна воєнна доктрина ССР

Питання вишколення війська в сучасній атомовій добі турбує не одну державу і стойте у центрі уваги, як актуальну проблему, всіх армій та їх військових керівників.

Поповнення збройних сил ріжноманітною новою технікою для ведення нової війни роблять її зовсім неподібною до минулих війн.

Сучасні бойові дії повинні характеризуватись наявністю великих напруженням, маневровістю та рушійною силою. Перед офіцерами та вояками повсталі великі завдання не лише мати витриманість, швидку реакцію в діях, силу волі і моральний дух, але мати також великі новочасні технічні знання.

Совети ще й сьогодні не відмовились і не відкинули з воєнного боку орієнтуватись на давніших західних воєнних теоретиків: Клаузевіца, Мольтке Ст., Шліффена, Жофра, Людендорфа, Фалькангайма, Фоша та інші. У воєнних академіях вивчають їх теорію і практику. Основа старої прусської школи за Клаузевіцом залишилась у советській воєнній доктрині, як хребет, навколо якого громадяться лоповнення новою технікою і новими методами боротьби. Еволюція в советській воєнній доктрині почалась ще в період 2-ої світової війни.

«Швидкий і сильний перехід у наступ, є найкращий момент оборони. Хто такого моменту в своїх плянах не передбачає, або ліпше сказати спочатку не включить у поняття про оборону, той ніколи не перемонаститься в перевазі оборони перед другими способами боротьби».

(Клаузевіц. Академія ім. Фрунзе, Стратегическое Развёртывание — В. А. Меликов, 1939 г., стр. 511- 512).

Наступальну форму бою Клаузевіц ставив на перше місце, як самоціль, невідкидаючи також оборону, для чого включав одночасно її в плян воєнної кампанії. Це було в період, коли держави мали постійні оборонні кордони. До державних кордонів підтягували армії. Тоді запілля, не маючи повітряного ворога, було стокійне і провадило нормальну мобілізацію резервових з'єднань, дивізій і полків.

Друга Світова війна змусила сучасних московсько-советських воєнних теоретиків та уряд корінно перебудувати свою воєнну доктрину.

Гітлер своєю близкавичною війною, що мала перевагу над Советами, доброю маневровістю на землі і в повітрі, не дав змоги Москві використати фортифікаційну і рухому оборону.

ну. Цей блискавичний удар по московській армії спричинив великий розгром її і примусив до переходу в полон.

Тим то советські військові науковці, штаб і уряд примушенні були організовувати ріжного роду «заградотряди» і команди СМЕРШ-у, а свою стару воєнну доктрину, що була однобічною, змінити, перебудувати так, щоб і питання світової революції можна було б вирішувати не лише зброєю, але пропагандою і просяканням у мирний час, що тепер зветься «холодною війною».

Нова советська воєнна доктрина розрахована не тільки на наступ, але також на активну оборону глибокого запілля ССР. Особливо великую роль сьогодні відограє ракетно-ядрова зброя далекого засягу в просторах і в космосі. Тому Воєнна доктрина ССР є двобічна (як наступальна й оборонна) і формою потрійна, тому що вживає ще й «холодну війну», яку використовує Москва в мирний час з метою захопити впливи для отримання, наприклад, Латинською Америкою, Азією, Африкою, скомунізованою Кубою.

Советська ракетно-ядрова зброя, щодо своїх бойових дій, розрахована головно на знищення політичних, економічних центрів, великих міст та населення.

«Наскок на економічні центри й транспортову систему в часі війни при допомозі ракетно-ядрової зброй передбачає навіть у своїх виступах советський маршал І. Баграмян» («Красная звезда», 20. 6. 1961).

Цей маршал каже:

«Враховуючи ці нові особливості війни, Радянський уряд плянує розташування в ССР заводів тяжкої промисловості і воєнної індустрії, а рівно ж сільськогосподарських культур на теренах ССР так, як це потребує сучасна воєнна стратегія».

Отже, головну роль грає в будові нових об'єктів оборонного призначення та заводів протиповітряна оборона (ППО). Стверджуючи цей фактор у будові, ССР прагне: а) побудувати в ріжких частинах ССР підприємства (дубльори), які повинні виробляти однакову продукцію в усій країні; б) розбудовувати промислові об'єкти та поширювати якомога сільсько-господарську площа; в) перенести центр ваги важливої в воєннім відношенні економіки в східні райони країни. Про це Хрушев каже:

«Ми враховуємо, що навколо нашої країни розташовані ворожі воєнні бази. Тому ми розташовуємо свою ракетну техніку так, щоб було забезпечено подвійне і потрійне дублювання. Терени нашої країни величезні, тому ми маємо можливість розчленити ракетну техніку і добре замаскувати її. Ми будуємо таку систему, що, коли буде зни-

щена наша перша зброя, тоді для відповідного удару буде введена в дію дублююча техніка, яка знищить ворожі бази з резервових становищ» («Правда», 15. 1. 1960).

Воєнна доктрина ССР звертає особливу увагу на оборонну промисловість у глибокім запіллі, наприклад, на Уралі, що має стратегічну сировину, а також у довколішніх районах, які мають великі поклади ріжноманітних матеріалів воєнного призначення: вугілля Печори й Караганди, нафта Башкірії, Татарії і Емби, кольорові метали Казахстану, Тянь-Шаня і Алтаю. Ці райони в загальнім мають у собі біля 800 ріжних матеріалів мінерального походження, в тім числі понад 85 металів і металлоїдів. Московський уряд особливу увагу звертає на ці райони, як в економічному, так і в стратегічному відношенні. Плянування і розвиток цих районів передбачають передбудову їх у кузню і арсеналsov советських збройних сил. Таке саме значення мають Україна: Донбас, Надніпрянщина й Приазовщина та Кавказ і Сибір.

Московські стратеги далі плянують своїми міжконтинентальними ядерними і балістичними ракетами прямого націлювання вдарити по США через Антарктику з тим, щоб оминути радарний пояс США в північній півкулі, через Арктику. Одночасно ССР пропонує Заходові:

а) ідею побудови безатомових зон у Центральній Європі, в басейнах Балтицького і Адріатицького морів та на Балканах;

б) веде пропаганду для дискредитації НАТО, СЕАТО і інших воєнно-оборонних союзів, називаючи їх агресивними;

в) усуగеровує свому населенню, а також Заходові думку, що всі західні військові бази, які розташовані навколо ССР, не мають значної ваги в воєннім відношенні (як це твердить маршал А. Еременко в журналі «Междунраодная жизнь», № 11, 1960 р.).

г) Московський уряд погрожує державам, які входять у склад НАТО за те, що вони дозволили американцям будувати воєнні бази на їх територіях.

Отже, чим більше звужується кільце західніх ракетних баз навколо ССР, тим дужче стає реакція Кремлю, бо цим самим відповідно зменшується воєнна ефективність московської ракетної зброї. У цім, властиво, є не лише воєнне, але й психологічне значення ракетних баз, розміщених Заходом навколо ССР.

Крім ракетно-ядрової зброї, советські воєнні вчені враховують у свою військову перевагу також великі простори

СССР. Вони оцінюють, що в ході майбутньої военної кампанії розташування советських збройних сил і швидкий маневр не принесуть занадто великого знищення для них.

Як пише советська військова преса, що в період Першої Світової війни бойові дії охоплювали понад 4 мільйони кв. км площи, а в Другій — понад 22 мільйони кв. км., невраховуючи океанських і морських просторів. Советські стратеги передбачають, що в Третій Світовій війні ці простори будуть значно більші. При великих і широких маштабах майбутньої війни советська доктрина розраховує на успіх, а маючи ракетно-ядрову зброю, сподівається паралізувати океанські і морські шляхи ворога. Советські військові науковці, знаючи, що військовий і економічний потенціял західноєвропейських країн залежить цілком від США, передбачають ізолювати США від європейського континенту і цим ослабити весь західний оборонний блок («Красная звезда», 25. 4. 1957).

Далі, вони вважають, обстрілюючи океанські і морські шляхи, паралізувати постачання паливом і мазутом збройні сили Заходу, що діятимуть у басейні Середземного моря і в Західній Європі. Таким чином, простори, що відділюють райони стратегічної сировини від районів споживання, потребуватимуть багато часу і коштів на забезпечення успішних воєнних дій. Враховуючи це, советські воєнні теоретики передбачають:

- а) Значне спаралізування стратегічних можливостей Заходу на головних напрямках театру воєнних дій — зменшення постачання війська та матеріалів;
- б) Зменшення продукції военного виробництва, бо буде обмежений довіз стратегічних сирівців;
- в) Зменшення военного тонажу, а також будови підводних човнів і транспорту;
- г) Змущення Заходу організовувати великі сили для охорони транспорту, морських причалів та портів.

Советська воєнна доктрина вважає, що сила ракетно-ядрової зброї утруднить дії надводної флоті, авіоносців, транспорту, а тим і подорож океанами й морями буде тяжка й ризикована. Жодна флота не зможе оборонити терени своєї держави від ракетно-ядрової зброї і стратегічної авіації. Жодна держава не зможе мати гарантії при охороні своїх берегів від дій підводних човнів, озброєних ракетно-ядровою зброєю («Красная звезда», 14. 8., 10. 9. 1957).

Отже, на підставі таких поглядів у советській воєнній доктрині, — Советський Союз не є залежним, завдяки свому

географічному положенню, від морських і океанських комунікацій, у той час, коли Захід не може вести воєнну кампанію без цих важливих водяних шляхів.

Сучасна воєнна доктрина СССР звертає також особливу увагу на свої «п'яті колони», які, в разі вибуху війни, підривуть нафтопроводи, що лежать у глибині ґрунту на ворожих територіях. Так Москва плянує захопити Західну Німеччину, Рейнсько-Вестфальський район, а на Близькому Сході найбагатші райони покладів нафти.

Економічна база советської воєнної доктрини: Сталь. СССР, порівнюючи з іншими країнами до 1953 р., виглядав так в мільйонах тон: СССР — 38,0, Європейські сателіти СССР — 13,4; у той же час США 112,0, Англія — 21,6, країни Європейського Об'єднання вугілля і сталі — 39,7.

Тому, щоб забезпечити свою воєнну промисловість сталлю, советський уряд розраховує використати промисловість Західної Німеччини. Для досягнення цього Кремль плянує витиснути США із європейського континенту та підкорити собі цілу Європу. Так плянує Москва в своїх стратегічних плянах ведення майбутньої війни здобути перевагу в сирівцях руди і заліза. (Франція, Саар, Рурський басейн, Швеція і т. д.). В СССР бракує молібдену і вольфраму, а тому він потребує імпортувати річно: із Фінляндії біля 100 т., із північної Кореї біля 100 т., та з Манжурії біля 500 т.

Нафта: Видобуток нафти в 1953 р. в миль. тон: СССР — 52,0, Європейські сателіти СССР — 12,3; США — 318,0; Латинська Америка — 118,0; Близький і Середній Схід — 122,0.

Треба звернути увагу на те, що 50 проц. видобутої нафти СССР походить із Закавказзя та Кавказу (Грозний, Баку, Майкоп, Дагестан, Грузія) і вони легко можуть бути знищені з повітря вже в перших хвилях війни.

Вугілля: СССР — 320,0, Європейські сателіти СССР — 145,0; США — 500,0; Англія — 240,0; країни Європейського Об'єднання вугілля і сталі — 240,0.

Каучук: Індонезія — 805,0 тисяч тон щорічно; Англійські Малаї — 615,0 тис. тон; Цейлон — 110,0 тис. тон; Таїланд — 106,0 тис. тон; інші країни Азії, Африки і Америки — 280,0 тис. тон.

Москва плянує захопити південно-східню Азію, для того, щоб мати каучук та кольорові метали: оліво, цинк, марганець, нафту та інші.

Транспорт: Слабим місцем являється також транспорт у СССР. Густота залізничних ліній дуже мала, особливо в східніх частинах СССР. Зв'язки між промисловими центрами Уралу, Средньої Азії й Сибіру недостатні. Віддалення між Уралом і Кузбасом 2000 км., а між Закавказзям і Донбасом та Центральними промисловими районами від 1500-2000 км. Якість залізничних шляхів у СССР, у порівнянні з Заходом гірша, наприклад, дерев'яні шпали вагою в 43 кг. нездатні пропускати швидкісних паротягів або електротягів. В європейській частині Західного бльоку та в США вкладені шпалами із металу або бетонові, що мають приблизно вагу 49 кг.

Таким чином, аналізуючи матеріальну базу Сходу й Заходу можемо ствердити, що воєнна доктрина всякої держави може бути реальною до виконання тоді, коли вона збудована на засадах правильного обрахунку економічної бази. Советська воєнна доктрина, як ми бачимо, розраховує на доповнення своєї економічної бази шляхом захоплення чужих територій і баз.

І так, на основі вищезгаданих воєнно-економічних і політичних концепцій, які формуються в плянах советської воєнної доктрини та які частинно коментуються в пресі СССР, бачимо повний образ сучасної агресивної політики, яка так тісно переплітається з московською політичною доктриною марксизму-ленінізму.

Таким чином, пляни закріплення своєї політичної або воєнної влади в якісь географічнім районі земної кулі, або пляни на ослаблення в тім чи іншім районі становищ західних держав, являються суттєвою частиною політики, як рівнож і частиною воєнної стратегії Кремля.

Бачимо, що советський уряд підготовляє собі позиції, бази постачання та пляцдарми для майбутніх воєнних дій, підготовляє умовини для найкращого використання земних просторів у воєнній кампанії проти Заходу.

Чим більше територій в Африці, Азії, в Латинській Америці та в інших частинах земної кулі будуть в руках або під впливом і контролю московського уряду, тим легше буде советській стратегії пляново провадити воєнні операції в боротьбі з Заходом та виграти майбутню воєнну кампанію.

ВОЯКИ СВОМУ ГЕНЕРАЛОВІ

Високодостойному Панові Генерал-Поручникові Командирові
2-ої Волинської Стрілецької Дивізії і лицареві
Ордену Залізного Хреста
Олександрові Загродському

«... Твердою рукою поведу до наміченої мети ...»

Витяг з промови командира Волинської Групи з 5. XII. 1919 р. до своїх «Волинців» (Дивись «Зимовий Похід Армії УНР», полк. О. Доценко).

На звороті цього знімка є приписка: «Головній Управі Союзу Українських Ветеранів у 35. Ювілейну Річницю I. Зимового Походу Армії У. Н. Р. Уніформа з 1920 року. Фото з Нового Йорку і з 1955 року. Власноручн. підпис: О. Загродський, Ген.-Пор.

Генерал-Полковник
Олександр Загродський

Ми, Лицарі Ордену Залізного Хреста і вояки Армії Української Народної Республіки, що опинилися на еміграції за океаном, у день Вашого 70-ліття, який сходиться з історичною датою 40-ліття відродження Українських Збройних Сил, як живому учасникові великої визвольної боротьби та свому безстрашному Командирові, що твердою рукою вів нашу Стрілецьку Дивізію до перемог, на знак нашої найглибшої пошани вітаємо Вас з цієї нагоди та прирікаємо Вам і надалі свою відданість та послух!

Наша кров, що її пролито за рідну землю, ніколи не засохне! Тіні безсмертних Героїв-Побратьимів, які полягли на всіх полях бою і в Зимових Походах, кличуть нас із могил довершити подвиг визволення України з-під кормиги окупанта, що вже сорок років її нищить і плюндрує. І нехай ворог знає, що бій ще не закінчений!

Ми всі, що є на еміграції і наш народ у Батьківщині, стоймо напоготові і ждемо слушного наказу. Час розплати гряде! Окупант буде знищений!

«І слава козача, як правда, не загине, доки світло сонця сяяти буде!» — як казав наш найбільший полководець, Головний Отаман Симон Петлюра.

У день Вашого славного Ювілею бажаємо Вам, наш великий і дорогий Побрратиме-Генерале, щастя, здоров'я і довголіття на добро Україні та на славу Українського Визвольного Війська, яке незабаром відчинить старовинні Золоті Ворота Золотоверхого Києва!

Вам віддані Ваші вояки-побратими в екзилі.

Року Божого 1958., .Листопада 1 дня.

Філаделфія, Па, США*)

*) Містимо це Привітання з-понадтисячним спільненням з причини спізненого виходу цього числа журналу і просимо ВПоважжих Адресатів та Адресантів про вибачення Редакція.

**Додаток до наказу Головної Управи Військ Української
Народної Республіки від 22 квітня 1921 року**

Ч. 33

Витяг із службового реєстру на Командира 2-го Стрілецької Волинської дивізії генерал-хорунжого ЗАГРОДСЬКОГО ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА а нині ГЕНЕРАЛ-ПОРУЧНИКА, зі старшинством з 30 серпня 1919 року. Складений 9 липня 1923 року. Всього в цьому реєстрі пронумеровано, прошнуровано та державною печаткою скріплено 6 (шість) аркушів. 28 липня 1923 року підписаного Генеральним Інспектором Армії УНР. Генштабу генерал-хорунжим О. Вдовиченком і Начальником Канцелярії Генерального Інспектора Підполковником М. Крижанівським. Ч. 567. Печатка, Генеральний Інспектор Армії Української Народної Республіки, з державним гербом.

Сторінка Службового реєстру 2. Проходження служби в Армії УНР: На Українську військову службу вступив у Вартовий полк у м. Києві на посаду Командира куреня в ранзі підполковника Російської служби 1917 року 10 грудня. Призначений Командуючим двома протибільшовицькими фронтами на Київщині (Козятинським та Жмеринським) грудня 20. По відступі з Києва призначений Командиром I. Куреня Запорожського загону (армії ген. Присовського) 1918 року лютого 9. Призначений Командиром полку імені Петра Дорошенка березня 1. За бої під містом Ромоданом підвищений до ранги Полковника зі старшинством 19 березня 1918 р. Призначений Командиром Окремої Запорожської дивізії і одноразово Командуючим Військами Харківського Військового Округа листопада 16. Призначений Помішником Командуючого Східнім фронтом лютого 28-1919 року. Призначений Командиром 6-ої Запорожської дивізії при переході через Румунію. Призначений Помішником Командуючого Запорожською групою червня 10-1919 року. Призначений В. О. Командуючого Запорож-

ською групою з 1 по 10 вересня 1919 р. Призначений Командуючим Волинською групою. Вступив в запілля ворога (Зимовий похід Армії УНР) на чолі Волинської групти 6 грудня 1919 р. Армія повернулася з запілля ворога і з'єдналася з Урядом 1920 р. Волинська група переіменована в 2 Волинську Стрілецьку дивізію травня 15 р. 1920.

Під час керування дивізією виконував обов'язки Командуючого Армією УНР, під час відсутності Командуючого. Підвищений до ранги генерал-хорунжого зі старшинством 31 травня 1919 року. (Наказ Війську УНР від 1920 р. ЧЧ. 7 і 23). Керував правою оперативною групою з виконанням обов'язків Комдіва 2. з липня по 28 серпня 1920 року. При наступі Армії УНР із Дністра (м. Нижнів) призначений Командуючим Середньою групою 13 вересня 1920 р. (Наказ Військам Д. А. 1920 р. Ч. 0171 (таемно)). Склад Групи: 1-ша Запорожська, 2-га Волинська і 6-та Стрілецька дивізії). Призначений Командуючим Лівою групою в складі: 1-ша Запорожська, і 2-га Волинська дивізії (Наказ Військам Д. А. Призначений Командуючим Групою Армійського Резерву в складі: 2-га Волинська дивізія, Кінна Козача бригада осаула Яковleva, і Російська дивізія генерала Бобошко (Армія генерала Перемікіна) Наказ Військам Д. А. 1920 р. Ч. 0193) (таемно).

6-та сторінка Службового Реестру: Перебування в походах та баталіях проти ворогів Української Народної Республіки. Брав активну участь в походах та баталіях проти ворогів Української Народної Республіки на протязі всього часу визвольної боротьби, а саме: проти большовиків-комуністів — під Арсеналом в м. Київ, персонально і як Командуючий двома протиболішевицькими фронтами (Козятинським і Жмеринським) з грудня 1917 р. Під Житомиром, Коростенем, Ушомиром та Бучачом 9 лютого 1918 р., як командир 1-го куріння Запорожського Загону. На Бучачі та під Києвом, як командир полку імені Петра Дорошенка в березні місяці. Під час походу на Полтавщину, як Командир полку, в боях: під Гребінкою, під Солонецькою біля Лубенъ, під Ромаданом, під Єресками березень 17, 19, 02, 28. В Полтаві під Корновкою, Константиноград. Лозова, Барвенково, Славянськ Нікітівка. Під Білгородом, Лопань, Харків, Мерефа, Люботин, Валки, Коломак, Іскірноє, Полтава, Кобиляки, Кременчук, Знаменка, Кам'янка, Сміла, Черкаси, Цвітково, Звіногородка, Тальне, Умань, Хрестинівка, Гайсин, Ладижин, Вапнярка, Балта, як Командир Окремої Запорожської дивізії, Запорожського корпусу. Під Бірзулою, Роздільною, Тирасполем, як помішник Командуючого Східного фронту. Під Проскуровом, як Командир 6-ої Запорожської дивізії, під Проскуровом, Вінниця, Лятичів, Літин, Сквира, Біла Церква, Васильків і Київ, як Помішник Командуючого Запорожською групою.

Проти денікінців: Козятин, Тульчин, В. О. Командуючого Запорожською групою під Слобідкою, Рудниця, Попелюхи, Крижопіль, Тульчин, Брацлав, Ладижин, Журавлівка, Бар, Деражня, Старо-Константинів, Синява, Пилява, Остропіль, як Командуючий Волинською групою.

Виступив в запілля ворога: 6 грудня 1919 р., як Командуючий Волинською групою. Брав участь у боях: Під Любарам, Махнівка, Вороне, Охматово, Юстиноград, Потаж, Тальне, Білашків, і на південь від Покотилова на Херсонщині. Проти большевиків-комуністів: Звіногородка, Канів, Сміла, Черкаси, в районі Чигиринна, Золотоноша, Єреміївка, Жовнів, Ново-Миргород, Умань, Крижопіль, Марківка, Мясківка, Нетребівка, Жугастри, Вербка, де Армія з'єдналася з Урядом УНР. 6 травня 1920 р. Качківка, Шандарівка, Сліди, Немеричів, Вендинчани, Балин, Лянцкорунь, Збруч, Скала. На р. Збруч, на р. Серет, м. Тluste, р. Стрипа, поток Золотий, Язловець, м. Ніжнів, с. Луки, як Командир 2-ої Волинської дивізії. Під м. Ніжнів бої до Збруча, м. Сатанів, Проскурів, Новосілька, Деражня, Комарівка, Волковиці, як Командуючий Оперативними групами. При відступі Армії УНР в боях під Деражнею, Проскурів, Юхимці, Манич, як командир 2-ої Волинської дивізії по 20 листопада 1920 р.

Військово-політичне положення в Африці

Під час II Світової Війни всі зусилля аліянтів були скеровані проти гітлерізму, який після шестирічної війни був знищений. Однак після цього не настав бажаний мир, бо на міжнародну арену виступив не менш жорстокий ворог, московський комунізм, який, використовуючи довір'я і слабість аліянтів, усе далі і далі просувався на захід без жодного гарматного пострілу. Від того часу розпочалася друга війна, вже не гаряча, а холодна, в якій могутню зброю творить господарчо-фінансова експансія і ідеологія.

Одним з теренів, на якім провадиться завзята боротьба між заходом і комунізмом, стала Африка. Як західний світ, так і комунізм зрозуміли значення Африки, яка в останній війні відігравала не аби яку роль в боротьбі проти гітлерізму.

Кінець II Світової Війни став початком деколонізації Африки. Мільйони африканців дістали повну незалежність і були прийняті до З'єднаних Націй. Це робилося таким швидким темпом, що деякі африканські народи дістали повну самостійність, не будучи до цього абсолютно приготовленими, що спричинило великі труднощі для західнього світу, а для большевиків дало нагоду ширити там хаос, який потрібний комунізові в боротьбі проти вільного світу.

Звільнення африканських народів з-під колоніалізму і допомога їм будувати і зміцнювати новопосталі африканські держави дали можливість вільному світові, який очолюють зараз ЗДА, досить поважну зброю з рук комуністів, однак не зовсім, бо останні зручно використовують стару неприхильність африканів до своїх бувших колонізаторів і тому все таки мають на чорному терені певні успіхи.

В Советах, Польщі і Чехословаччині, школяться тисячі африканів, яким прищеплюється ненавість до своїх бувших поневолювачів. Ця армія вишколених агентів повертається назад до рідних країв і робить своє нищівне діло за пляном комуністів. За урядування горезвістного Люмумби у Конго працювали тисячі вишколених агентів, які намагалися цілком скомунізувати Конго. Як «дарунок» від Советів, Люмбумба діставав літаки, тягареві авта, зброю і гроши. І як би не Чомбе, прем'єр Катанги, якого зараз збройно поборюють З'єднані Нації, змушуючи його повернутися до «единонедільного» Конго, то не відомо, чи і Конго не було б під впливом Советів, як Гвінея під проводом Секу Турі.

Збройно виступати в Африці большевики бояться, натомість вони вишколюють у Румунії старшин летунства, а в Болгарії старшин підводних човнів. Для своєї підривної роботи большевики використовують радіові передачі, а ще більше заглушуючі станції, які перешкоджають африканським народам слухати західні радіопередачі. З другого боку, комуністи стараються перехилити на свій бік (там, де вдається) африканських політичних діячів великими позиками, урядженням ріжних споруд, доставою зброї, літаків, самоходів, вишколенням військ і т. д. Мала залізнична сітка, низький рівень життя, велика кількість анальфабетів (85%) уявляє для західного світу досить великую небезпеку, бо, як відомо, комунізм має успіхи там, де люди бідно живуть, а ще до того неписьменні: большевики цей фактор вміло використовують.

До слабих сторін заходу в Африці належить теж нещаслива війна в Алжирі, яку зараз старається зліквідувати Де Голь, спір о Бізерту і арабський націоналізм, який з ріжких причин негативно наставлений до політики Заходу. Захід це все добре розуміє і робить все, щоб ті причини усунути. Де Голь старається закінчити війну в Алжирі і полагодити спір о Бізерту, решта аліянтів, а в першу чергу ЗДА, присилають своїх інструкторів до малих африканських армій, озброюють ті армії, стараються підняти рівень життя їх народів, маючи для цього в своїх бюджетах поважні суми.

ЗДА створили спеціальну організацію, яка має помагати нерозвиненим африканським народам, не тільки фінансово, але і культурно-технічними силами. За прикладом ЗДА пішли і інші

европейські держави, в тім числі й Німеччина. Для безпеки Західу й ЗДА американці мають в Африці опірні пункти, а на океані стаціонує 6 американська фльота, яка охороняє крило. Більшість африканських держав і державок зрозуміли користі, які дають їм американці і західній світ, тому стоять цілком на їх боці і це дуже важне, бо в разі війни з большевиками Захід матиме великий резервуар, з якого буде черпати мільйони вояків.

В. Татарський

Вшанування світлої пам'яті поляглих Українських Армій

В цей нинішній пропам'ятний день, коли вроčисто згадуємо і святкуємо визначний історичний момент відродження державних збройних сил України, — вшануймо належно і незабутню світлу пам'ять тих відомих і невідомих, знаних і незнаних лицарів-вояків армії Української Народної Республіки, які в тяжкій кривавій боротьбі 1917-1921 років квітуче своє життя жертвоно віддали за державність рідного краю, які, будучи вірними законам Батьківщини, віддано виконали прадідівський заповіт козацької чести, які кров'ю своєю святою найславніші сторінки до новітньої історії рідного краю вписали!

Михайло Садовський

Найперше пом'янім і вшануймо незабутню пам'ять Великого Провідника і Натхненика нашої Визвольної Боротьби, Голови Держави і Зверхника Збройних Сил її, Головного Отамана Військ і Фльоти Української Народної Республіки СИМОНА ПЕТЛЮРИ, що на своїх мужніх раменах виніс найбільший тягар труднощів і боротьби у змаганні, і від руки підступного злочинця впав на варті української державності.

Схилимо побожно голови і згадаймо наші перші жертви в боротьбі з москвинами, — козаків 1-го пішого козацького ім. гетьмана Богдана Хмельницького полку, підступно забитих на Пості-Волинськім під Києвом у році 1917.

Вшануймо безсмертних юнаків-героїв 1-ої Київської Юнацької Школи і сотні Студентського Куреня, що мужньо і хоробро полягли в бою на брамі України під Крутами, на підступах до Києва в 1918 році.

Згадаймо тих, що згинули в лавах добровільних патріотичних військових формаций Вільного Козацтва по всій просторії Україні в 1918 році.

Схилімо голови і вшануймо пам'ять козаків і стрільців, поляглих при одчайдушнім штурмі Арсеналу в Києві під особистим проводом Симона Петлюри в 1918 році.

Схилімо голови перед пам'яттю славних героїв Листопадового Зриву і незабутніх жертв за Львів у 1918 році.

Згадаймо і вшануймо пам'ять усіх жертв і героїв, поляглих у численних боях на Правобережжі і Лівобережжі, зокрема ж лицарів геройського чотирьохкутного бою з червоними і білими москвицями та з поляками й румунами в 1919 році.

Вшануймо хоробро поляглих в боях лицарів білескучого Походу на Крим у 1919 році.

Схилімо в пошані голови перед пам'яттю поляглих в одчайдушнім прориві Трикутника Смерти під Любарем 1919 року.

Вшануймо незабутню пам'ять хоробрих вояків Української Галицької Армії, поляглих у славнозвісній Чортківській Офензиві проти поляків у 1919 році.

Згадаймо і вшануймо відважних борців Армії УНР й Української Галицької Армії, що полягли в боях спільногоБратерського Походу на Київ і при здобутті столиці України в 1919 році.

Вшануймо незломних завзятих лицарів циклю переможних боїв з денкінцями в Поході на Одесу і в розляглій білескучій операції під Валніяркою в 1919 році.

Вшануймо величню пам'ять геройського славнозвісного і видатного у світовій військовій історії Зимового Походу в команді генерала Омеляновича-Павленка Михайла в 1919—1920 роках.

Вшануймо спогадом вояків 2-го Походу на Київ і всіх тих борців, що ряснно кров'ю своєю поросили тяжкий шлях відступу від Києва в 1920 році.

Схилімо голови перед геройською смертю велетнів духа, оборонців Замостя, що своїми грудьми, під проводом ген. Марка Безручка, грізну Червону армію Буденного відбили в 1920 році.

Вшануймо поляглих в буревійному прориві ворожого фронту і в одчайдушнім форсуванні Дністра під Нижньовим.

Схилімо голови і вшануймо геройські жертви останніх запеклих боїв козацтва при відході з рідних земель України і при переході через Збруч.

Вшануймо пам'ять трагічно поляглих героїв Української Повстанської Армії ген. Юрка Тютюнника в II Зимовім Поході в листопаді 1921 р., неперевершених велетнів духа — 359 лицарів, розстріляних під Базаром у 1921 році 21 листопада.

Згадаймо і схилімо голови перед тінями відважних вояків-лицарів численних повстанських загонів, що по неосяжних просторах України, у співділанні з Армією Української Народної Республіки, за державність України змагалися.

Згадаймо і схилімо наші голови теж у знак глибокої шаноби до жертв вояків і їх командирів славної Української Повстанчої Армії, що впали за волю України, продовжуючи боротьбу зо всіма ворогами нашої Незабутньої Батьківщини.

Вшануймо та згадаймо й усіх наших, великих духом і вірних заповітам лицарської чести, командирів і вояків — генералів, полкову й сотенну старшину, підстаршину і козаків, які полягли на полях слави чи підступно були вбиті ворожою рукою, чи в тузі по Батьківщині вмерли на чужині.

УСІМ ІМ — ЗНАНИМ І НЕЗНАНИМ — ХАЙ БУДЕ ВІЧНА СЛАВА І ПАМ'ЯТЬ НА ВІКИ!

Виголосив на академії в Торонто, Канада
Михайло Садовський

Моя відповідь «Чорному» — Чорних Запорожців

На сторінках журналу «Вісті» за червень 1958. р. Ч. 3-4 «Чорний Запорожець» написав пашквіль на мене, на 1-й Кінний Лубенський ім. Максима Залізняка полк, на Командира Окремої Кінної Дивізії генерала Омеляновича-Павленка Івана, а також і на цілий штаб дивізії і штаби полків: мовляв, штаби повтікали і не було можливості їх знайти...

Що торкається полку Максима Залізняка, то вважаю за свій обов'язок ствердiti, що все написане в згаданім вище дописі не відповідає правді в найменшій мірі і є ганебним наклепом та передаю докладно перебіг бою, який став темою для пашквіля.

28 серпня 1920 року Штаб Дієвої Армії наказав Окремій Кінній Дивізії вдарити по резервах червоних, які займали позиції на схід понад Дністром. Виконуючи наказ, Кінна Дивізія від Мар'янполя почала наступ, щоб опанувати Бурштин. Полк ім. Максима Залізняка під моєю командою, як авангард, пробивав дорогу дивізії, яка пересувалась на віддалі кількох кілометрів за авангардом. На цім відтинку полк перепровадив на ворога 5 атак в кіннім ладі і кілька разів атакував в ладі пішім і так, з боями, підійшов аж до самого Бурштина (було пройдено коло 50 кілометрів). Під самим Бурштином полк був уже сильно перевтомлений і далі не міг пересуватися.

Советська піхота залягла перед Бурштином у старих австрійських окопах з 1-ої світової війни. Перед окопами ще було з 20 рядів дротяних перешкод, які позаростали травою і тим самим були ще більше небезпечними.

Дивізія звернула з головного шляху й зосередилася в двох селах за відтинком фронту, який займав полк ім. Максима Залізняка.

Я вислав донесення командирові Дивізії про загальне положення на моїм відтинку з завідомленням, що мій полк далі посуватися не може.

Командир Дивізії надіслав наказ, з якого було видно, що на схід від розташування моого полку іде в наступ полк Чорних Запорожців.

Через якусь півгодину з села в напрямку Бурштина виrushila кінна колона і скоро вишикувалася в одну лаву.

Лава рушила вперед і, коли вона просунулась з двісті-триста метрів, то ворог зустрів її сильним гарматним і кулеметним вогнем, від якого лави Чорних розприснулись у ріжні боки. При тім полк. Дяченко був ранений шрапнельною кулею в ногу... Коли 1-й курінь Чорних відкотився, — Командир Дивізії кинув у бій II-й курінь, а коли й це не помогло, то кинув і ввесь 3-й полк, а полк. Алмазов відкрив сильний вогонь аж з 3-х батерій.

Я з полком теж пішов далі на своєму відтинку. Командир Дивізії кинув у бій останню резерву в складі 4-го полку й конвою і, нарешті, пізно вночі Окрема Кінна Дивізія здобуває Бурштин...

Полк. Дяченко часто не виконував наказів Командира Дивізії, прикладом чого був бурштинський бій: Командир Дивізії наказав полкові Чорних Запорожців наступати на Бурштин у пішім ладі, бо він добре знов, що ворожа піхота добре усадовилася в старих австрійських окопах, але полк Чорних того наказу не виконав.

Після бурштинського бою Командир О. К. Д. звернувся до Штабу Дієвої Армії з проханням про відрядження полку Чорних Запорожців до Запорожської Стрілецької Дивізії. Це було зроблено: полк Чорних повернув до Запорожської Дивізії, а 2-й Кінний Запорожський Полк під командою полк. Жупінаса приділено до О. К. Д.

Після усунення чорних у Дивізії наступив повний спокій.

К. Смовський

Полк. В. ФІЛОНОВИЧ

Останній Похід генерал-хорунжого Костя Смовського

Генерал-Хорунжий К. Смовський, переїхавши до США настало, оселився в Міннеаполісі. Зараз же по своїм приїзді він організував Союз Українських Ветеранів та став членом багатьох українських організацій. Тяжка фізична праця досить часто примушувала Генерала лягати до шпиталю на лікування, а то й на операцію, однак, ніхто з нас не думав, що Генерал може відійти від нас так раптово.

Десь наприкінці січня ц. р., вночі, Генерал дістав вирон крові в голові і, як наслідок того, настав параліч лівої частини тіла. Це був перший удар і всі ми були певні, що з бігом часу все мене й ми будемо знову бачити Генерала поміж себе.

8-го березня його відвідали пан-отець А. Кість та ще один наш ветеран. Генерал хвалився їм, що йому стало ніби ліпше, але що він хоче спати і зараз же заснув. Ще відвідувачі не вийшли зо шпиталю, як доглядачка сповістила їх про наглу смерть Генерала. Пан-отець вернувся й прочитав молитву вже над покійним Генералом. Лікарі пізніш ствердили, що смерть настала від тромбози (згусток крові з лівої ноги дійшов до легенів і спричинив наглу смерть).

9-го березня тіло Покійного було виставлене в одній каплиці й увечорі відправлена була перша панахида. Біля труни дуже багато квітів, почесна варта старих ветеранів, багато людей прийшло помолитися за душу «раба Божого Константина».

На другий день знову понахида, квітів ще більше й безнастанно міняється почесна варта ветеранів.

У суботу 12 березня після короткої літії в каплиці тіло виносять на руках ветерани й накривають труну національним українським прапором та перевозять його до церкви св. Юрія Переможця. Знову старі ветерани переносять труну й у церкві виставляють подвійну почесну варту, яку відбували не лише члени

Союзу Ветеранів, а й взагалі ветерани — молоде покоління. Заупокійну літургію відправляли 7 священиків в асисті протодіякона й діякона. По панахиді, в церкві прощають Генерала отець А. Кість, отець В. Ливицький в імені Товариства Прихильників УНР та голова парафіяльної громади п. Л. Папара. Перед запечатанням труни підійшла до Покійного Генерала Вдова по Ньому і в останнє хрестить свого найдорожчого Друга, з яким прожила більше сорока років. По останнім прощанні підходить до труни голова СУВ В. Філонович і, віддавши пошану Покійному, знімає з грудей Генерала орден Залізного Хреста та Хрест Симона Петлюри. Знімаючи ці найцінніші реліквії Генерала, затремтіли руки в старого старшини, зарисніли слезози на очах та... традиція і закон велять йому це зробити й він, знявши Хрести, урочисто передає їх Вдові Покійного.

Труна, вкрита національним прапором, виносиється з церкви. Формується останній похід Генерала, а за ним іде 96 авт тих, хто провожає в останню дорогу Покійного. Зараз же за містом стоїть розлогий чудовий парк, а в нім цвинтар. Колона авт зупиняється біля розритої могили, труну переносять до останнього місця спочинку. Біля труни знову в почесній варті побратими по зброї, остання Служба Божа, Ветерани піднімають прапор над труною, зачувається команда: «Ветерани, струнко!», горніст грає зорю й труна поволі опускається вниз, а хор співає: «Чуеш, брате мій»... В останню дорогу первім прощав Генерала Голова Союзу Українських Ветеранів пполк. В. Філонович, далі Голова місцевого УККА проф. Грановський і багато інших промовців.

Так відійшов від нас і закінчив свій земний шлях один з видатніших українських військовиків, Генерал Армії УНР, видатний військовий і політичний діяч Кость Смовський.

.....

Протиатомова охорона

Час від часу зустрічаються в нашій пресі статті, які займаються описами атомової війни, але дуже рідко можна зустрінути статтю, в якій подавалися б способи охорони проти ділання атомової бомби на людину, а це найбільше цікавить рядового читача. Перед тим як перейти до цього, треба запізнатися з діланням цієї страшної зброї.

Як відомо, атомова зброя буває ріжна, починаючи від супербомб до малих атомових стріл, які вистрілюються при помочі ракет чи гармат. Для бажаючих познайомитися з діланням тяжких атомових водородових бомб існує багато праць, які докладно висвітлюють цю справу, натомість ніде не можна зустрінути

опис ділання малих атомових стрільн, бо це атомові потуги тримають у таємниці.

Щоб ліпше зрозуміти силу ділання атомової або водородової бомби, пригадаймо собі, що в минулій війні найсильнішим вибуховим матеріалом був трінітrotолуоль (Т. н. Т.). Найтяжчі бомби, які були скинуті у минулій війні, важили найбільше 2 тони і, коли ми порівняємо перші атомові бомби, які були скинуті над Гірошімою і Нагасакі в Японії, то вони відповідали 10,000 бомбам, про які була мова вгорі. Це було в останню війну, а зараз говориться про атомні бомби, які рівняються 50,000 або 100,000 тонам Т. н. Т., але це ще не все, бо були вже випробовані бомби 50,000.000 тон Т. н. Т. Зараз вже переважно рахують на мегатони (1,000.000 тон рівняється 1 мегатона).

При вибусі атомової бомби повстає великий струс, подібний як струс при вибусі звичайної бомби, тільки без порівняння багато сильніший. Він руйнує все на віддалі кількох кілометрів, не виключаючи сталево-бетонових споруджень. Для прикладу подаємо, що вибух суператомової бомби під землею утворює воронку в декілька кілометрів у діаметрі і 1800 метрів у глибину. Не треба бути фантастом, щоб уявити собі, що станеться з усім тим, що знаходитьться кілометр-два від місця вибуху бомби.

Під час вибуху повстає огнева куля, в якій на короткий час витворюється температура в декілька міліонів ступнів. Ця куля з надзвичайно великою інтенсивністю вилучає з себе проміння, які навіть на досить далекій відлегості можуть бути небезпечними для живого організму, якщо він завчасу не сковашеться від них. Ці проміння не тільки нищать усе живе, але й спалюють все навколо. Досвідчення в Гірошімі і Нагасакі показали, що людина, яка знаходилася досить далеко від місця вибуху атомової бомби, коли негайно сковалася за якесь прикриття, менш пострадала, як та, що дивилася на ту огневу кулю.

Одночасно зі страшною спекою, яку випромінює огнева куля, випромінюються нею ще радіоактивні проміння, які так само небезпечні для людського життя. При дальшій відлегості від вибуху атомової бомби людина може сковатися перед струсом і перед спекою, натомість трудніше сковатися перед радіоактивними хвилями, бо проти них можуть забезпечити тільки грубі стіни або сталево-бетонові сковища. Цим усім не вичерпується ділання атомової зброї, бо, опріч того, людині ще загрожують радіоактивні частинки, які повстають над місцем вибуху атомової бомби, а пізніше опадають на землю навіть за декілька сот, а навіть тисячі кілометрів, при чім вони можуть загрожувати людині безпосередньо та посередньо, затроюючи воду і живність.

В густо заселених місцевостях вибух атомової бомби під землею ділає ріжко на людину, в залежності від того, як вона зна-

ходиться далеко від місця вибуху і в якій ситуації. Якщо людина знаходиться недалеко від місця вибуху, то струс повітря розриває її легені, але переважно така людина гине під грузами будинків; якщо ж їй пощастило вийти живою після струсу, то вона гине переважно від попалення, яке мало ріжнитися від попалення вогнем. Людина, яка знайшлася в обсягу радіоактивних хвиль, гине не відразу, а по деякім часі.

Подавши загально про ділання атомової бомби на людину, передємо до можливостей охорони її перед тим діланням. Найпевнішою охороною для людини є якнайшвидша евакуація з терену, де впала бомба, бо чим далі людина знаходиться від місця вибуху, тим має більше шансів на урятування життя. Друга можливість охорони, це використання спеціальних приміщень, бункерів, а то просто ріжних ровів. Щоби забезпечити себе від грузів дому, в якім мешкається, треба ще завчасу вибудувати під домом спеціальні сховища, які у стані витримати повсталі грузи з розваленого дому. Якщо людина знаходиться порівняючи далеко від місця вибуху бомби, то перед струсом і спекою можна сковатися за перший-ліпший будинок, а перед радіоактивними хвильами в спеціальнім приміщенні. Для забезпечення себе проти радіоактивних частинок, найліпше певний час не виходити з приміщення, якщо до цього не змусить брак води та іжі.

Кожна держава усвідомлює потребу будови спеціальних приміщень, але на це потрібно багато коштів, тому на поміч державі повинні прийти горожани тієї держави, які з власної ініціативи і на власний кошт збудують для себе такі сховища. Ці заходи можуть урятувати багато людей, але не тих, які знайдуться близько центру вибуху атомової бомби, бо коли б навіть хто і урятував своє життя, трудно було б таку людину знайти у цілковито знищенні терені і евакувати її. В останній війні будували великі протилетунські сховища, в яких могли зміститися сотки, а навіть тисячі людей. Такі сховища для охорони проти атомових бомб не надаються з тих причин, що в разі атомового алярму, людина за 1-2 мінuty мусить бути вже в сховищі, а чи зможе в такий короткий час сковатися така маса людей? Тому найкраще будувати малі сховища і то як в місцях праці, так і в місцях її замешкання. Якщо б Європа стала місцем атомової війни, то тоді треба було б більше здатися на ласку Божу, як на ріжні сховища. Для того доктор Р. Кун, німець, якого статтю ми використали для опрацювання цього допису, назвав її «Тільки смерть є певною охороною проти атомової бомби».

В. Татарський

А. КАЧАН
Майор Армії УНР

Перша Українська Школа Старшин в обороні Києва під час наступу Мурав'йова

(Спомини)

26 січня 1918 року, після вечірнього рапорту та спільної молитви, вартовий старшина по першій Українській Школі Старшин, сотник Кузьменко подав до відома юнаків, що з Бахмацького фронту завітав до нас Отаман Гайдамацького Коша Слобідської України С. Петлюра, який бажає говорити з юнаками, і наказав юнакам зразу ж зібратися в їdalній залі і чекати там несподіваного високого гостя.

Через 10-15 хвилин після того, як всі старшини і юнаки були зібрані, до залі увійшов С. Петлюра в супроводі начальника школи, полковника Пічети, який представив зібраним високого гостя. С. Петлюра привітавшись з зібраними, звернувся до них з промовою, зміст якої я донині добре пам'ятаю, а саме: «Наша молода Держава зараз є в смертельній небезпеці. З півночі наступає великими силами наш відвічний ворог — Москва. Якщо ми не зумімо стримати цього наступу, то найдалі за тиждень він зайде нашу столицю. Для стримання того наступу необхідно підсилити наше військо на фронті, але всі наші резерви вже вичерпані і все, що можна було взяти з Києва, є на фронті. На фронті вже бореться і Військова Школа. Для підсилення свого Коша, який сьогодні перекидається з Бахмацького фронту на Полтавський, я отримав дозвіл від нашого Уряду взяти половину з вашої школи».

Після закінчення промови С. Петлюри, всі юнаки закричали: «Всі йдемо на фронт! Не допустимо ворога до нашої столиці!» Після втихомирення юнаків, С. Петлюра подякував юнакам за їх готовість боронити Батьківщину і сказав, що забрати всю школу на фронт він не може, бо в Києві повинні залишитися теж надійні частини для охоронної служби, а крім того Військова школа відкрилася не для того, щоб боротися на фронті, а для вишколення старшинських кадрів і тільки завдяки напруженій ситуації на фронті, наш Уряд дозволив йому взяти половину нашої школи для зміцнення коша.

Після цього С. Петлюра доручив Начальникові Школи призначити на фронт одну сотню (школа складалася з двох сотень, по 200 юнаків в сотні), попрощався і вийшов із залі.

Начальник Школи відправив С. Петлюру і, повернувшись назад, запитав юнаків, — котра сотня хоче йти на фронт, на що юнаки відповіли, що обидві. Тоді виступив сотник Блаватний,

командир 1-ої сотні і повторив те, що сказав С. Петлюра, що вся школа не може йти на фронт і запропонував командирові 2-ої сотні, сотникові Василенкові, потягти жеребки: хто витягне жеребок з написом «фронт», того сотня і поїде на фронт. На цю пропозицію не погодилися юнаки, а запропонували зробити 200 квитків чистих і 200 з написом «фронт». Так було і зроблено.

Після цього старшини з начальником школи відійшли на нараду, щоб виділити з-поміж старшинського складу командирів для фронтової сотні. По обміні думок начальник школи призначив командиром фронтової сотні сотника Блаватного, а молодшими старшинами: сотника Кузьменка, сотника Качана, поручника Даценка і хорунжого Неживого. День 27 січня пройшов у формуванні куреня та в приготуваннях до виїзду на фронт.

Після зформування сотні, яка мала в своїм складі 5 старшин і 200 юнаків при 4 кулеметах «Максима», вона була переіменована на «Юнацький Курінь 1. Української школи старшин», а юнаки дали свою назву: «Юнацький Курінь Чорних Гайдамаків» і зафарбували кінці ковнірців своїх плащів чорною фарбою.

Ранком 28 січня курінь заладували на потяг і він вирушив із Києва в напрямку Полтави, а вечором того ж дня прибув на станцію Яготин, де застав увесь Гайдамацький Кіш Слобідської України на чолі з Отаманом С. Петлюрою. При Коші була одна сотня Січових Стрільців (180 багнетів) під командою сотника Сушка Р. Кіш не мав ще контакту з ворогом і ще точно не було відомо, де він є. Вночі Юнацький Курінь отримав наказ вислати вздовж залізниці сильну розвідку в напрямку Полтави для наявання контакту з ворогом. Ранком 29 січня чета юнаків (50 багнетів) під командою сотника Качана заладувалася в імпровізований панцерний потяг, який складався з паротягу, одного осовового вагону, двох товарових вагонів і чотирьох платформ, з яких дві середні були закриті до половини височини вагона і стіни мали обкладені мішками з піском. На передній зміщеній платформі була одна гармата, яка могла стріляти лише прямою наводкою, бо не мала кутових прицілів, а на другій було вміщено два кулемети. До чети приділили шість саперів з відповідним знаряддям для нищення залізниці. Крім цього до чети добровільно приєдналося двох кінотників, які мали надію «змобілізувати» для себе коні.

Перед вирушеннем чета довідалася від заліничників, що наступні два полустанки вільні від ворога, однак, не дивлячись на це, потяг посувався дуже поволі і перед станцією Кононівка затримався перед заліничною будкою, і тут ми довідалися, що на станції Кононівка ворога нема. Під вечір потяг рушив далі і чета обсадила станцію. На станції заліничники мені сказали, що ворог обсадив станцію Гребінку.

Знаючи, де знаходиться ворог, я наказав саперам знищити залізницю за три кілометри від Кононівки в бік ворога і зірвати місток, який був віддалений від станції на два кілометри. Наказ цей виконали сапери при допомозі залізничників ще перед наступом темноти. Про це все я повідомив телеграфічно до Яготина і на це отримав наказ від сотника Блаватного залишитися на станції і збирати дальші відомості про ворога.

Ніч з 29 на 30 пройшла спокійно. Кіннотники, які долучилися до сотні, довідавшись від залізничників, що в околиці станції Кононівка нема ворога, ранком вибралися до хутора, який знаходився яких півтора кілометра на північний схід від станції. Приблизно через півгодини, як вони відійшли на хутір, мої спостережники повідомили мене, що з хутора вийшла невеличка купка озброєних людей, яка провадила двох роздягнених до білизни людей, правдоподібно наших кіннотників.

Я вскочив до паротягу і наказав машиністові виїхати перед станцією (до цього часу потяг стояв так, що його з хутора не було видно), а гарматчики дістали наказ стріляти до будинку на хуторі, покритому зеленим дахом. Гарматня куля пролетіла над головами купки большевиків і викликала в них панічний страх, на що я й розраховував. Вони почали втікати на хутір, а наші кіннотники (були то вони) почали бігти до нас. Через декілька хвилин із хутора вискочило на конях десять большевиків і втікли в бік Гребінки. Моя гармата ще раз вистрілила по них картеччю, але здається їм не пошкодила.

Після цього я вислав на хутір розвідку, яка виявила, що большевицькі кіннотники прибули до хутора досвіта, і що вони не знали, що недалеко від хутора є станція, і що вона обсаджена нами. Про це я рівнож повідомив Блаватного, який наказав нам і далі полишатися на місці і що в скорому часі вишлють мені зміну, але в сильнішім складі.

День минув спокійно, але якось не приходила обіцяна мені зміна. Коли я запитав командира, коли, нарешті, прийде зміна, то він мені відповів, що чота має залишитися ще на одну ніч і тоді лише прийде зміна. Друга ніч на Кононівці теж уплинула спокійно, але ранком я зауважив, що большевики розпочали наступ по обидвох боках залізниці на станцію Кононівку. Досить великі ворожі лави одна за одною виходили з лісу, який знаходився три, або три і пів кільометра на схід від станції. Ворог маневрував із метою оточити станцію. Крім цього з лісу, де проходила залізниця, було видно дим, правдоподібно, з паротягів. Це могли бути або ешелони, які привезли військо, або панцерні потяги.

Коли ворожі лави по три з кожного боку залізниці і кожна в силі 100-120 багнетів заняли вихідні становища, приблизно два

кільометри від станції і почали наступ, то я щоб не впасти в оточення, негайно зняв своїх людей з бойових становищ, заладував їх на потяг і опустив під ворожим вогнем станцію. Перед опущенням станції я повідомив про це сотника Блаватного.

Опустив я станцію зі слідуючих міркувань, а саме: я, як командир розвідчого відділу, своє завдання виконав, вступати у бій з переважаючим мене ворогом, не було жодного сенсу, бо він міг мене легко оточити і знищити, чим ослабив би і так слабкі наші головні сили. Ворожі панцерні потяги не показувалися з лісу, а ворожа артилерія почала мене обстрілювати, як тільки наш ешелон вирушив із станції. Богонь її був скерований на наш потяг і місток, який вони, правдоподібно, хотіли знищити і відтяти нам дорогу. На наше щастя, вони містка не знишили, а також не завдали нам жодної втрати.

В часі відступу чота не відкривала огню на ворога, лише гармати дали пару стрілів картечових по лавах наступаючого ворога. Коли ми відірвалися від ворога кілометрів на п'ятнадцять, я наказав саперам що 2-3 кілометри нищити залізницю. Це поважно затруднювало наш відворот. До Яготина прибули ми надвечір і застали наш Кіш на позиціях перед Яготином. По прибутті до Коша я здав своєму командирові повний звіт, після чого прилучився до свого куреня.

(Закінчення слідує)

Ділимося з членами Союзу Українських Ветеранів та українським громадянством сумною вісткою, що в неділю 25 лютого 1962 р. о годині 2.45 (вночі), в старечому домі в Мюнхені при Остервальдштрассе 25, по довгих терпіннях, запричащений св. Дарами, упокоївся в Богі

бл. пам.

АНДРІЙ ПИЛІПОВИЧ КАЧАН

Майор Війська Української Народної Республіки, народжений 28 листопада (ст. ст.) 1887 року в м. Оріхів на Таврії, курсовий старшина Першої Української Старшинської Школи в Києві в 1917 р. і активний учасник збройних визвольних змагань за державну незалежність України в рядах 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії на рідніх землях, а на чужині довголітній член Союзу Українських Ветеранів і працівник на церковній ниві.

Заупокійну св. Літургію відслужено в день упокоення в Українській Православній Церкві Св. Петра і Павла в оселі Людвігсфельд.

Похорон відбувся в середу 28 лютого 1962 року о годині 14,30 в Мюнхені на цвинтарі Вальдфрідгоф.

Головна Управа Союзу Українських Ветеранів

Спогади

Розділ II

ВІД ЗБРУЧА ДО ЗБАРАЖУ

Спогад на Листопад 1920 р.*)

«Не все золото, що блищить».
Народня приказка

Так, не все, що блищить, є завжди золото!..

Кінчилася боротьба, був перейдений Збруч і, хоч патос бою за Батьківщину ще не кінчився, проте але вже почалися будні — сірі, довгі, деколи брудні та гнилі, як те стояче болото. Вони, ці будні, почалися вже зразу з того моменту, коли ми рушили від Збруча на захід, бувши примушенні «союзником» скласти на купи непоборну зброю.

Наша валка довжелезною стрічкою потягнулася пільними дорогами, а іноді й гостинцями, нашої та вже тоді невласної Галицької землі. Ми вже тоді були опинилися «на території Польської держави». «Чудо» з тією «територією» наступило не тільки, як наслідок хворобливо-моцарствово-ненажерливої польської політики та агресії, не тільки, як наслідок «Чуда з-над Вісли», поповненого непоправними українськими «чудотворцями», але теж завдяки і тим «п'ятьом грошам», які додала до тих двох попередніх речей тодішня і наша «висока політика».

Ніхто з нас певно не знов, куди помандруємо, однаке всім нам стало відомим покищо те, що найближчою метою розпочатої сьогодні нашої мандрівки є місто Збараж.

Наша валка була не тільки довжелезною, але й «імпозантно»-великою. Вона складалася з двох категорій підвід чи фірманок. Одні з них були скарбові, себто власністю нашої дивізії (тим самим і держави), але без усякого труду можна було легко пізнати, що вони колись належали українським селянам. Другі були таки чисто селянськими і зо своїми ж господарями. Вони були по шляху нашого відступу мобілізовані у селах Поділля, везли своїх вояків та їх майно і дуже часто мусіли поділяти і долю їх. Звичайно, по якімсь часі цих селян відпускалося домів, а на їх місце мобілізувалося по дорозі інших. Проте дуже часто такий селянин гинув під час більших навал ворожих і зо своїм

*) Цей спогад є II. розділом заг. споминів автора. I. Розділ під на-
гол. «7. XI. 1920 р.» був надр. в «Укр. Вістях» (Н-У) ч. 91 (435) з
12. XI. 1950 та у «Гомоні України» ч. 48(602) з 20. XI. 1960 р.

статком, але нерідко бували і такі випадки, коли цей селянин повертає домів пішки і тільки з батіжком у руці.

Коли б мене хто запитав: «А що ж на тих возах було?» Признаюсь без мук і з цілою ширістю, що відповісти на таке питання я себе колись уважав і тим більш тепер уважаю майже некомпетентним. Крім загальних відомостей, нічого мені докладно не відомо. Були там вози мішків із борошном та і з зерновим хлібом, були там вози зо шкірою на чоботи, з сувоями полотна та сукна, з готовими харчами: печеним хлібом, салом, м'ясом, сіллю, тощо. Були вози і зо зброею та амуніцією але всі вони залишилися на Збручі: зброя з амуніцією пішли на загальну купу, а селяни вернулися з підводами домів. Якщо поширимо цей свій кругогляд відомістю, що між тими возами була чимала кількість і таких, що були під прямим доглядом вищого начальства і таких, які містили на собі приватне майно старшин та вояків, то тоді треба припустити, що обоз містив у собі з усякого погляду дуже ріжноманітне майно. На однім із возів, що належали до моєї частини, було і мое «добро», яке знаходилося в «сидорі» і складалося з пари штук білизни, невеликого кожушка та шпаргалів із нотатками.

У кожнім разі, при посуджуванні таких справ, треба кончес мати на увазі наступне. Військо належить державі і держава мусить дбати про своє військо та вона таки, звичайно, і дбає про нього. Однак, зважаючи на ріжні перипетії й обставини тодішнього тяжкого і, дійсно, трудного життя, держава не завжди ті свої обов'язки могла у задовільній мірі виконувати при всій своїй добрій волі, а тому вони дуже часто ставались навіть проблематичною формальністю. А що воююче військо за якихзгодно обставин не є формальністю, але найтвердішими реальністю та фактом, то, щоб не гинути з голоду і інших недостатків, воно, військо, у повній свідомості, що складає ретельно своїй державі найвищий зо всіх податків — податок крові, мусіло в багатьох випадках само дбати про себе. І військо дбало про себе і придбання ці якраз були в обозі!

Та ж обставина, що при цім якісь темні сили також робили і свої нечисті діла, — то, здається, є хворобою всіх часів, усіх народів і всіх армій, — хворобою, з якою дуже тяжко боротися.

Дощ, що почав був дрібно падати ще перед полуднем, коли Дивізія, перейшовши Збруч, складала на купи непоборну зброю, тепер, пару годин після полудня, вже таки добре посівав землю, але під вечір раптово перестав. Дорога була розмокла і лише помалу дозволяла нашій колоні посуватися вперед. Ця причина, як і те, що ми добрих пару годин мусіли програти на віддання зброй ляхам на Збручі, спричинилися до того, що цього дня ми далеко зайти не могли.

Смеркалося.

До Збаражу було ще далеченько. Швидка листопадова темрява, розмокла міжсільська дорога та невідома нам країна спонукували до того, щоб на цей день подорож прикоротити. А, головне, почування у всіх було таке, що вже нішо не змушує нас наглити... Пройшли ще проте кільометрів за два і в першім селі по шляху зупинилися на нічліг. Не пам'ятаю вже назви села, рівно ж нічого не пригадую такого, що було б варте до зауваження у тім селі. Пам'ятаю тільки, що настрай у нас був тоді точнісінько подібний до того, який буває у господаря з його родиною, коли йому щойно згоріло ціле господарство, хоч він зо всіх сил своїх намагався його рятувати, — та даремне було все його силкування, а тепер зрезигнований, пригноблений ударом долі, прийшов зо своєю родиною до сусіди з просьбою о дозвіл переноочувати.

Другого дня, десь коло десятої години ранку, прибули ми, нарешті, до Збаражу. Пригадую собі, що весь обоз наш зупинився на великій площі впрост під старовинними мурами Збаражського замку.

Зо Збаражу ми мали їхати далі на захід, але вже по залізниці. Ця обставина диктувала конечну потребу ліквідації дивізійного обозу і добра, які, з погляду польських господарів, не могли транспортуватися далі залізничним тором. Тому для переведення тієї ліквідації ми мусіли затриматися у Збаражі ще цілих три дні.

На тих три дні нас розмістили у самім Збаражі на приватних квартирах. Сьогодні я вже не пам'ятаю не тільки імені того надзвичайно бідного збаражського міщанина-господаря моєї квартири, але й імені та особи моого українського військового співквартиранта. Та, зрештою, справа не у цім, навіть не у тім, що міщух наш був настільки бідний, що не мав і пригорщи якоїсь соломи чи мерви, щоб нам на ніч міг її постелити на земляній долівці своєї цілком селянського типу хати, а вже й мови не могло бути про те, щоби він дав нам щобудь поїсти. Коли помінути засаду християнської любові до ближнього, реалізація якої у цім випадку була справою, «з природи речі», більше, ніж сумнівною, бо ми були православні — отже «схизматики», а міщух наш був «ревним католиком» і, таким чином, навіть Христос у кожного з нас був «інший», — то треба об'єктивно тут сказати, що виконання таких скрупулів міщуха до нас не було навіть його повинністю тим більш, що й національністю був він ляхом:

І ось тут і у цей момент уже почала вищіряти свої страшні кливаки споконвічна потвора нашої української «рідної» та «традиційної» злідні, формула якої «Приайдіть... і пануйте, бо... ладу у нас чорт-ма!» У бігу тих трьох днів та ночей велика, ба, — переважаюча кількість вояцтва — старшин і козаків — опини-

лася у цілковито-неозначеній ситуації. Вистачило отого одного струсу: переходу через Збруч, віддання зброї, початків ліквідації дивізійного обозу, — як уся дивізійна організаційна система, наскільки вона й так була маленька, тепер зазнала цілковито катастрофального удару. Нараз, раптом не було нас кому харчувати: і, дійсно, бігом тих трьох збаражських днів ніхто нас не спітав, чи ми маємо, що їсти або, чи ми взагалі що їли?!

Річ натуральна, що люди йшли у першу чергу по харчі кожний до своїх частин, але там не давали їм нічого, — мовляв: «усе розгаратане», «все дезорганізоване» і... «ми самі у такім же стані, як і ви!»

І ось так почали автоматично насуватися чорні, тяжкі, немов ті осінні хмари, думи. Все настирлівіше починало мучити питання: «Чому ж ті, кому то належить, не подумали наперед про налагодження цієї, однієї з найважливіших у війську, справи, — справи харчування?» Пе питання й дотепер нерозв'язане! А думи далі вперто снували своє капосне мереживо: «Адже ми вояки, які ще вчора воювали тяжкий бій за свою Батьківщину, і як це так могло раптово статися, що вже ось на другий день, а до того немаючи на карку жодного ворога, ми не маємо чого їсти!?

Вояцтво цього всього не вміло собі добре чиявити ані пояснити. Одні сумно похитували головами, гарячіші з обуренням починали гостро висловлюватися, але у найтяжчім морально стані були ті старшини, до яких півладні їм козаки зверталися з запитами про те, що вони мають їсти. Ще не було підстав, ще не було відваги і «просто якось не випадало» тим старшинам давати козакам пораду, яку колись був дав польський король сотникові Богданові Хмельницькому, або якусь подібну, хоч би, наприклад: «Помагай собі, як хто може!».

Наше вояцтво вміло терпіти, навіть було вже до того призвичасне, не раз таке траплялося і під час боротьби, але тоді кожному ясна була причина і, з другого боку, майже у кожній сільській хаті вояк знаходив порятунок. А тут?.. Певно, що про «чорну раду» ніхто й не думав, бо кожний сподівався, що воно якось налагодиться, і то вже — «завтра». Проте всі ті три дні «справа не налагодилася», а що «Голод не тітка», то всі «алчущі та жаждущі» таки мусіли кожний помагати собі, як хто міг. Ті, що мали гріш, купували для себе харч та ділилися з товаришами, які були «безгрішними», а знову іншим таки дали настися добре люди на їх квартирах. Біда була, однаке, ще й у тім, що у нас не було польської валюти, лише своя, українська, яка, річ зрозуміла, у Польській державі не мала ходу. І тільки прикордонна ситуація Збаражу спричинювалася до того, що місцеві спекулянти, сподіваючись у майбутнім покращання Української справи, вимінювали українські гроші на польські, але ці трансакції у

результаті створювали для нас таке положення, що за харчі ми мусіли платити вдесятеро дорожче.

Було б півбіди, коли б наші злідні були тоді на цім і кінчалися, бо щастя людини, з Божої ласки, у тім, що вона при задоволенні свого голоду, зразу починає веселіше дивитися на світ Божий. Та, на жаль, наш голодовий епізод рівночасно тоді був знайшов свою ганебну протилежність. Проходячи вулицями Збаражу удень і вночі, ми бачили, як на деяких квартирах і, головне, у багатьох реставраціях відбувалися надмірно галасливі та велиki пиятики певної частини наших же людей, пиятики, від яких людині робилось моторошно, бо вони вражали, «як баль під час чуми».

Очевидно, що не мусимо якось спеціяльно підкresлювати, так бо це само із себе є зрозумілим, що ці: — з одного боку, страшна незорганізованість, що йшла в парі або, краще сказати, була причиною такого ж голодування великої частини людей, і, з другого боку, розперезана розгнузданість іншої частини людей тієї ж самої української військової частини, — твердо кажемо, — ці лайдацтва мусіли справляти і на чужих нам поляків і на своїх галицьких людей катастрофальнé враження «подвійної репрезентації» — голодової біди та непогамовано-розгнузданої пиятики!

Тому — нічого дивного, що вже на другий день після національної катастрофи у нас до початкової ностальгії почало застосуватися ще й інше почуття, значно страшніше від ностальгії, почуття, яке тайт у собі необчислимі речі, бо дуже часто результатує в формі найстрашнішої катастрофи: атомізації, хаосу і цілковитого розпаду даного суспільства.

Та передаймо до іншої справи, задля якої наша 4. Київська стріл. дивізія була тоді зупинилася на три дні в місті Збаражі. То була, як я вже згадував, справа ліквідації дивізійного обозу.

Я особисто в цій ліквідації участі не брав, бо свого добра не мав, а ліквідувати чуже чи скарбове добро мені тоді ніхто не доручав, а самочинно до такого роду «діяльності» братися не відчував у собі жодної здібності.

Раз чи два в товаристві своїх колег був я тоді на площі перед замковими мурами, де був розташований наш обоз. Виглядало то там так, як на добром українськім ярмарку: море возів, коней, людей, а поміж усією тією масою безупинно сновигали всілякого роду спекулянти і звичайні купці. Були це всуміш люди жидівського, польського та українського походження.

Тут же стало нам відомо, що зо Збаражу далі на захід пойдемо вже залізницею. З цеї причини при ліквідації обозу дбалося про те, щоб було спродане все непридатне до транспортування по залізниці. Тому то продавалися скарбові вози, коні, упряж,

сідла, тощо. Я цілком не знаю, що з обсягу возів продавалося, а що не продавалося, бо в такі деталі я не мав змоги ані потреби заглядати.

Однаке фактом було, якого я тут і стверджую, те, що ліквідація обозу була вповні переведена. Кінцем третього дня нашого постою в Збаражі площа перед Замком була майже до тла випорожнена. Скарбові вози і коні були відведені своїми новими господарями. Селяни-фірмани зо своїми вже порожніми возами були відпущені додому по той бік Збруча і тільки незначна їх кількість була ще полишена на кілька годин, щоб перевезти на залізничну станцію те дивізійне і приватне майно, яке не було ліквідоване і мало їхати далі на захід разом із людьми.

Тепер, дивлячись на те все з тридцятип'ятирічної ретроспективної віддалі, бачу, що тоді багато з нас, хоч і дивилися на ті збаражські події зблизька, однаке тієї правдивої і жорстокої ліквідаційної механіки не зрозуміли. Ми тоді уявляли собі цілу справу дуже просто, хоч, думаю при тім, що не інакше, як її уявляли б усі цивілізовані та здисципліновані люди на цілім світі, бувши поставлені на наше місце.

Наша 4. Київська стр. дивізія є частиною Української Армії, яка зо своїм Урядом опинилася на еміграції. Все добро, себто маєток, якого посідає наша Дивізія, є добром скарбовим, державним. Гроші, що були здобуті від ліквідаційного продажу того добра, мають піти до загальної державної скарбниці, а звідтіля мають повернутися, в міру потреби, цілій нашій еміграційній громаді. У найгіршім разі, так ми собі уявляли, ті гроші, оскільки б і могли залишитися в дивізійній скарбниці, то лише для того, щоб у першій черзі були використовувані для потреб нашої дивізії, як певної цілості.

Придумавши собі ось таку казочку-байочку, ми досконалі найвінчаки та ідеалісти були тоді готові цілком забути про триденну голодівку і про ту образу, яку будо вчинило нашему не-зіпсному національному почуттю лайдацтво, що ту голодівку тоді спричинило. Готові були забути їх і перейти до порядку денного над тими розперезаними вакханаліями і пиятиками, які відбувалися на тлі національного нещаств взагалі і зокрема на тлі голодування великої частини здисциплінованого вояцтва, витлумачуючи собі їх, як випадкові вибрики деяких невихованих і нездисциплінованих людей. Ех, як тепер знову перед нами вирізбловалося майбутнє, які то були веселі кольори, зовсім не такі сумні, як були перед створенням згаданої казочки!..

При цій нагоді, хоч і забігатиму в оповіданні трохи наперед, хочу тут занотувати ще одну іншу казочку. Значно пізніше від цих, описуваних нами, подій, коли ми вже були «ульоковані» «гостинним» нашим сусідом у «таборах інтернованих», між на-

шим таборовим суспільством не раз кружляли міркування і розважання, ґрунтовані на досить докладних обрахунках учасників їх, про те, що «ми, українці, властиво, не потребуємо жодної польської альмужни, бо наші дивізії привезли з собою ріжного майна на таку суму (говорилося про великі мільйони «в золоті»), що за неї могли б прожити не менш п'ятьох літ усі: уряд і військо УНР. Розуміється, що це була легенда, основана скоріше на задушевних побажаннях змучених та подразнених українських таборових душ, — проте якась доля правди в ній була, бо вивезене майно було, справді, величезне і мушу тут теж сказати, що було багацько з-поміж тих оповідачів охочих вірити тій легенді на цілих сто відсотків.

У кожнім разі, ось тут, у Збаражі, багацько з нас побачили навіч та zo всією нагальністю переконалися в тім, що «не все золото, що блицить»... Та, як би там не було, їхали ми з тим зліквідованим добром із Збаражу в залізничній валці далі на захід та, як і належить ще незісутій життєвим досвідом молоді, їхали, забувши на момент щойно пережиті прикорості, з більш рожевими надіями для майбутнього.

Однаке вже найближчі два-три дні мали нам безжалісно знову виявити, що багато з того «золота» було золотом, вимріяним тільки в нашій уяві. Відтепер і надалі бачитимемо, що збаражський випадок стався нам початком цілого ряду інших у нашім майбутнім житті випадків, коли ми в них кожного разу в гіркій нашій дійсності переконуватимемося в тім, що багато з того, що ми дотеперуважали за щире золото, в дійсності виявляти меться нам, лишењъ як звичайні чортові черепки!..

Довідалися ми, що zo Збаражу їдемо до Тернополя.

Розділ III В ТЕРНОПОЛІ

До Тернополя ми прибули 11 листопаду (ст. ст.) 1920 року, себто — п'ятого дня після достопам'ятного 7 листопаду, який я мірою своїх сил старався описати в першім розділі цих своїх спогадів. По приїзді до Тернополя нас, тобто нашу 4-у Київську стр. дивізію, перебрало до своєї розпорядимости Польське Управління Тернопольської Воєнної Округи (Dowództwo).

Уже докладно собі не пригадую, як довго ми простояли в Тернополі — три чи чотири дні. Увесь цей час ми знаходилися на тернопольській залізничній станції і в тих самих вагонах, у яких і приїхали зо Збаражу.

Нам було вільно виходити з місця нашого посту на відвідини до самого міста. Пригадую собі, що місто Тернопіль зробило тоді на мене приємне враження якоюсь своєю без журністю, веселістю

і досить великою рухливістю, яка панувала на його вулицях. По страхіттях воєнного часу не залишалося майже жодних слідів на зовнішнім вигляді тернопільських будинків.

Під час однієї такої своєї прогулянки я зустрів декількох знайомих із Прокурівщини, наприклад, бувшого прокурівського повітового комісара Т-вича та інших. Всі вони були «цивілями» і в дальнішім житті аж по-нинішній день доля їх мені невідома, я більш із ними не зустрічався і нічого про них нечув. Можливо, що «понюхавши» нової еміграційної ситуації, не злобили її та повернулись назад до рідних країв*). . . .

Але вертаюсь до стислішого предмету цих своїх спогадів.

Цікаве знову явище: і під час цього тернопільського нашого постою ніхто і ніяк не цікавився нашим внутрішнім військовим життям та зовсім нами не турбувався. А тут знову і вперто приходило на чергу надокучливе питання апровації нашої дивізії, як військової частини. Наша українська військова, дивізійна організаційна система ніяк не пробувала виявляти свою екзистенцію. Уся ж турбота польського військового управління в Тернополі тоді збігалася в одній точці: — щоб нас кудись відправити і там «ульокувати». Про таку «дрібницю», як прохарчування впродовж кількох днів кількох тисяч людей, польське «Dowództwo» теж не пробувало сушити свою марсіяльну голову, бо, мабуть, думало, що цією справою має покищо ще журитися сама ж українська військова організація.

І так виходило, що український вояк мав і повинен був бути великим характерником, подібним свому знаменитому попередників з Запорізьких плавнів і боліт Великого Лугу: не тільки без амуніції і зброї бити ворога, але й вміти обійтися без їжі! У дійсності ця «характерність» виявлялася дуже й дуже прозаїчно: люди ходили напівгододні і проїдали останні свої гроші, якщо які ще мали, або забезцін спрощували місцевим жидкам їм самим потрібні речі, або й цілком голодували.

Для поляків проблема з уміщенням свого бувшого «союзника», себто Української Армії, була і неприємна і навіть несподівана, бо, хоч до таких жалісних кінців нашої боротьби з Москвою вони безпосередньо спричинилися своєю зрадою і льогічно могли

*) Кілька літ пізніше, після написання цих спогадів, я довідався (від особи, яка під час Визв. Змаг. ніяк у них не ангажувалася і тому залишилася була під большевиками і навіть зробила там велику кар'єру і в «ореолі» її опинилася після II Св. В. «теж на еміграції»), що ті всі «знайомі», дійсно, повернулися назад, теж і п. Т-вич, доля родини якого, однак, була трагічна: родина сина його була в Прокуріві розстріляна большевиками, а сам Т-вич з рештою родини був убитий бомбою в Австрії після відходу німців, з якими він теж відійшов після II. Св. В.

очікувати відворот Української Армії до кордонів своєї держави, проте думали, що «jakos to będzie» і що українці самі собі дадуть раду, не турбуючи польського «моцарствового золотого спокою». Та вийшло інакше і Тернопільському Військовому Управлінню таки треба було щось придумати, що робити з 4-ю Київською стр. дивізією. Але тому, що поляки тоді взагалі ще не знали, що з Українською Армією робити мають і де її мають подіти, то й Тернопільському Військовому Управлінню не залишалося нічого іншого до чинення, як умістити нас десь тут у Тернополі або поблизу його.

І воно розв'язало це питання так, що, поки нам взагалі ще польський уряд не підшукав місця постійного ульокування, рішило тимчасово розташувати нашу 4-у Київську стр. дивізію в двох великих селах поблизу Тернополя. Села були чисто українські.

Перше село, назви якого вже не пам'ятаю, було віддалене, як говорилося, яких десять кілометрів від Тернополя. Туди до нього було вміщено одну частину Дивізії, здається, меншу, а на чолі її став перший заступник комдіва, ген. Андрій Вовк. Друге село, Чистилів, сім кілометрів від Тернополя на південь і до нього було вміщено більшу частину Дивізії, а на чолі її став другий заступник комдіва, ген. Янченко. Тут же, в Чистилові, ульокувався і сам «батько-отаман», комдів ген. Ю. Тютюнник і з штабом Дивізії, на чолі якого був тоді генштабу підполковник Лущенко.

Моя частина була упідлеглена безпосередньо штабові Дивізії, тому я опинився у Чистилові. Тому то і мої дальші спогади з цього часу торкаються майже виключно нашого життя в Чистилові.

З Тернополя до Чистилова їхали ми теж по залізниці і тією ж самою валкою, якою приїхали зо Збаражу. Висідали на полустанку, що зветься Глобучок, а звідтіля пішою ходою дійшли до Чистилова, що віддалений від Глобучка на яких два кілометри.

(Продовження слідує)

В маєтку під Варшавою

(Продовження з ч. 7.)

— Єжи, — Георгій значить, — промовив після павзи Плеханов.

— Пан Плеханов хоче обов'язково перекласти по російському, — сказала з докором панна Марія.

— А панна Марія по польському, — подумав Юрко, зрозумівши, що Юрій по польському є Єжи.

— Що ж, Єжи також гарне ім'я, — відповів Плеханов, погбджуючись з польським перекладом панни Марії. — Але ж я не думав, щоб ви так кричали з радошців, зустрівши колегу. Останнє речення Плеханов висловив трохи іронічно.

— Кричала я не з радошців, а з переляку, — але це вже не є актуальне.

Плеханов продовжував іронізувати: — Погоджуясь, що можна перелякатися, зустрівши колегу в такій незвичайній студентській уніформі.

Юрка почали дратувати зауваження і тон Плеханова, він рішив перервати неприємну розмову, а заразом і знайомство. Гостро, але ввічливо, зачав говорити:

— Хочу вас поінформувати, що ця уніформа не є студентською, а військовою і прийняла такий незвичайний вигляд не в наслідок безпечного перебування у затишному маєтку під Варшавою.

Іронічний тон у Плеханова відразу зник і він зовсім серйозно, навіть з повагою звернувся до Юрка:

— Так ви воювали проти більшевиків?

— Так.

— Ви русський?

— Ні, я українець.

— Це все одно.

— Ні, не все одно.

Панна Марія помітно усміхнулася і, припиняючи дискусію, запропонувала всім перейти до дому.

Юрко члено відмовився.

— Ми не звертатимемо уваги на ваше вбрання і мені буде цікаво почути від вас дещо про Київ, — наполягала панна Марія.

— Ви маєте працю? — запитав Плеханов.

— Ще ні.

— А що, як я вам запропоную напочатку бути охоронцем цього маєтку. Ви людина військова, а тому вам можна

доручити і зброю. Матимете мешкання і харч, крім того наперед одержите платню, за яку зможете відразу купити собі одяг і взуття.

Панна Марія вдячно подивилася на Плеханова. Плеханов трохи змішався від цього погляду і відчувалося, що пропозицію Юркові він зробив більше, як жест перед нею.

— Тепер ви вже мусите іти з нами, — сказала панна Марія.

— Тепер мушу, — погодився Юрко, хоч хвилину перед тим не допускав і думки про такий вихід, як здавалося, з безвихідного для нього становища.

Маєток належав московському золотопромисловцеві Пере-плетчикову, чим і пояснювалось, що управителем був москаль. У маєтку також жив ще один московський емігрант — офіцер з армії Мілера, з яким панна Марія ніяк не могла погодити своїх, звичайно, польських поглядів. Цей мілєровець уперто тримався хижих імперіялістичних зasad і все твердив, що Польща, як явище тимчасове, врешті-решт зільється з великим державним організмом, ім'я якому є Росія.

Подібні твердження в тількищо відроджений польській державі, зрозуміло, обурювали польку, однаке її обурення не переходило межі звичайної, хоч і гострої полеміки. Струмувала панну Марію її сестра, яка служила в домі, як економка і боялася загубити цю посаду, якщо панна Марія занадто гостро поставиться до москалів, яким був і управитель Плеханов. Панна Марія тепер побачила в Юркові свою допомогу. З його відповіді Плеханову вона зрозуміла, що Юрко, як українець, буде також опонентом зужвалому мілєровцеві і вже наперед тішилася неминучою між ними сутичкою.

Знайомство з офіцером-мілєровцем відбулося в момент, коли Плеханов передавав Юркові револьвер.

— Вже сама присутність представників української і російської армії є достатньою гарантією безпеки маєтку, — зауважила панна Марія, насмішкувато примружуючи очі в бік мілєровця.

— Невже тут так небезпечно, що для охорони потрібний ще й револьвер? — запитуючи, звернувся до Плеханова Юрко.

— А у вас, в українській армії, хіба не було револьверів, що ви боїтесь його прийняти? — глузливо вмішався мілєровець.

— Були і револьвери, — відповів Юрко, — не було тільки мілєровських офіцерів.

Кров притилинула до голови мілеровця. Він потонув на місці і, не знайшовши що сказати, пішов геть, супроводжений голосним сріблястим сміхом панни Марії.

— Браво, пане Єжи! — звернулася до Юрка панна Марія. — Перший, хоч і короткий, бій з вашим політичним противником ви виграли.

— Я б не сказав, що це був короткий бій, — швидше, коротка перестрілка, — посміхаючись відповів озброєний револьвером Юрко.

— Боюсь, щоб ця словна перестрілка не перетворилася в збройну, — трохи стурбовано висловився Плеханов.

— Можу вас запевнити, пане Плеханов, що ваш револьвер буде використаний лише в обороні маєтку, певний я також, що для цього не буде потрібна зброя.

Плеханов задоволено посміхнувся, кидаючи закохані погляди на панну Марію. Це помітив Юрко і, під претекстом бажання оглянути кордони маєтку, залишив їх самих.

Обходячи маєток, Юрко подумав, що можна тепер заскочити і до ресторациі Чижевського, аби дати знати Малиновському, що він не конає десь там на лавці в алеї, але вжеходить серед садів і городів, маючи також працю. Несподівана і швидка зміна від безпритульного до посади з пансіоном у маєтку, аж підносила тепер Юрка. Йому раптом захотілося скакати, кричати від радості, або... стріляти. Так, стріляти, принаймні для проби револьвера і Юрко, витягнувши з кишені одержаного «бульдога», почав вибирати ціль.

Малий камінь біля дерева видався йому більш трудною, а тому і цікавою ціллю. Але в камінь стріляти небезпечно, бо було близько дому, куди куля могла відлетіти рикошетом. Розуміючи це, Юрко лише прицілився в камінь. Однак бажання вистрілити і попасті в самий його центр перемогло обережність і Юрко вистрілив. Куля попавши не в центр, а в кут каменя, з характерним для рикошету співом, відлетіла в бік двору. Юрко трохи виждав, прислухуючись, але ж все ніби закінчилося на добре. Заховавши револьвер до кишені, він почимчикував до ресторациі Чижевського.

При самому виході з маєтку Юрка наздогнав один з робітників двору і покликав його чомусь до дому. Повертаючись, Юрко побачив коло дому досить велику групу людей. Стара полька щось репетувала, вимахуючи щоразу руками. Плеханов насуплено вислухував її викрики.

— Так, так! Ось і він! Я бачила на власні очі і чула на власні вуха, як цей зайдя стріляв! — кричала по польському стара, вказуючи на Юрка.

Юрко насторожився. Невже щось сталося в наслідок ри-кошету? — подумав він і був уже приготований на най-гірше.

— Ви стріляли? — звернувся до Юрка Плеханов.

— Так, стріляв, — відповів трохи зблідлий Юрко.

— Добре стріляете! — сказав Плеханов і підніс з землі великого гусака.

Куля попала точнісінько в голову.

— Віднесіть цього гусака до кухні, — розпорядився да-лі Плеханов, передаючи його старій. — А вас, — звернувся він знову до Юрка, — прошу прийти на гусячу печенью.

Після цього стара полька занімала і лишень дивилася на Плеханова, Плеханов, — сміючись на Юрка, а Юрко — здивовано на вбитого гусака ...

Малиновського у Чижевського вже не було. Він, очевидно, стурбований раптовим відходом Юрка, пішов на розшуки, алеж, не знайшовши його, також відійшов з ресторану і, треба думати, що вже сам продовжував подорож до Кишенєва.

Юрко з важкими думами про раптову і ще незрозумілу розлуку зо своїм приятелем довго блукав вулицями Праги (передмістя Варшави). Це, як на війні, — подумав він, — ніби йшли разом під кулями, як раптом один впав і відійшов навіки, щоб ніколи вже більше не зійтися. Алеж там на війні розлучала смерть, а тут ... Дай Боже Петрові доброго здоров'я і щасливо дістатися до його родичів у Кишеневі, якщо тільки він туди помандрував.

Щось намацавши у себе в кишені, Юрко згадав про гроші, одержані наперед від Плеханова і став шукати крамницю з готовим убраним.

Новий одяг та черевики перетворили Юрка на людину, з якою вже не було соромно сісти за один стіл та їсти смачну гусячу печенью ...

— Пане Єжи, адже ви обіцяли використовувати зброю лише в обороні маєтку? — займаючи своє місце за столом, промовила панна Марія.

— Вважати гусака за напасника і то на віддалі більше як сто кроків ніяк не можна, — засміявся Плеханов. — Алеж, яка влучність стрілу з револьвера!

Юрко хотів розповісти, як все це сталося, коли заговорив офіцер-мілеровець:

— Як військовий, мушу ствердити, що в так званій українській армії вчили добре стріляти.

— Чому в «так званій»? — запитала панна Марія, поглядаючи на Юрка.

— Тому, що назва «українська» видумана лише тепер і то німцями, — відповів певний в собі мілеровець.

— Це правда, пане Єжи? — звернулася до Юрка панна Марія.

Юрко радо розрядив би «бульдога» в цього самопевного мілеровця, який брутальну московську вигадку кидає, як правду серед чужинців, але ж розуміючи, що така розв'язка не переконала б присутніх, він удався до зовні спокійної відповіді, хоч в середині у нього кипіло від обурення.

— Я не знаю, чи вчили взагалі чого небудь в так званій мілеровській армії, бо абсурдна відповідь здавалося інтелігентного офіцера цієї армії, переконує мене в повній його необізнаності не лише з історією, а навіть з російською літературою. Олександр Сергійович Пушкін в своїй історичній поемі «Полтава» писав, наприклад, таке:

... «Тиха украинская ночь,
Прозрачно небо, звізды блещут
Своей дремоти превозмочь
Не может воздух, чутъ трепещут» ...

Він же, — Пушкін, не писав: «Тиха малоросійская ночь», а «українська», тоді чому це назва «українська» видумана, лише тепер і то німцями?

— Я, — заявив Плеханов, — вважаю відповідь пана Єжи за переконуючу, хочу тільки сказати, що нам, руським, назва Малоросія більше відома.

— Історія знає багато прикладів, — зауважила панна Марія, — коли переможці переіменовували чужі країни, але ж ці нові назви не завжди сприймалися переможеними.

— Як Малопольська, наприклад! — раптом додав мілеровець.

Панна Марія почесніла, як рожа.

— Що ви скажете на це? — вже до Юрка звернувся мілеровець.

— По моєму, — глянув на панну Марію Юрко, — ви ухиляєтесь від попередньої теми.

Панна Марія з полегшою зідхнула.

Мілеровець якось криво посміхнувся, а далі, поклавши до рота кусник печени, зачав її жувати і одночасно говорити.

— Справа, нарешті, не в назві, а в тім, що з назви українці зробили претенсії на власну державу.

— О! Це вже справа інша, — зачав було і Плеханов, але, побачивши нахмурені до нього брови панни Марії, замовкнув. Залицяючись до панни Марії, Плеханов утримувався від прикрих для неї висловлювань і тому ніколи не брав участі в суперечках між нею і мілеровським офіцером. Так

і тепер, щоб догодити панні Марії, він замовк, готовий толерувати гостру полеміку між Юрком і мілеровцем.

— А я думаю, що справа якраз у назві, — заперечив мілеровцеві Юрко, — бо, коли б не було назви, не було б і претенсій, і то тим більше, коли ця назва стосується нації! Щодо претенсій українців на власну державу, то це оправдується двома історичними фактами: по-перше, існуванням української держави, по-друге, законним бажанням звільнитися від «опіки», так званої російської держави.

— Пане Єжи! — не витримав Плеханов, — чому «так званої російської»?

— Це пан Єжи каже в тон своєму опонентові, — бажаючи виправдати Юрка, заговорила панна Марія.

— Не тільки! А тому, що «Русь» і «руський» перероблені за царя Петра I. в «Росія» і «російський», перебрані зо стародавньої української назви держави, яка існувала ще в Княжій добі.

— Це вже стає цікавим, — сказав Плеханов.

— Не цікавим, а абсурдним! — вигукнув мілеровець.

— Вигуки не завжди переконують! — спокійно зауважив Юрко.

— Пане Єжи! — заспокоюючи звернувся до Юрка Плеханов, — я також колись вивчав історію ще в гімназії і пам'ятаю, що Княжа доба є добою в історії руського народу.

— Цілком правдиво! — стверджив Юрко, — Княжа доба є добою в історії руського народу, а не російського!

— Тоді я нічого не розумію! — розвів руками Плеханов. Мілеровець голосно розреготався.

— Ні, пане Єжи, я також не розумію, — сказала і панна Марія.

— Це не дивно, панно Маріє, бо ви також вчилися в «російській» школі, алеж поляки не мали потреби, як українці, критично ставитися до пофальшованих «російськими» істориками тверджень.

— Це вже образа! — закричав мілеровець.

— Ні, не образа, а гірка дійсність! — також уже піднесеним тоном відповів Юрко.

Мілеровець раптом знову голосно розреготався.

— Ці суперечки нічого не доводять, — заговорив Плеханов, — і ви, пане Єжи, мусите довести свої твердження, в противнім разі залишиться тільки посміятися.

— Що ж, докази можна знайти в об'єктивних дослідженнях історичних документів минулого, коли, наприклад, держава Володимира Великого простягалася не тільки на українські, а й на білоруські і фінські землі та на теперішні московські — Сузdal', Novgorod!

Всі мовчки слухали.

— Безоглядне змагання за владу синів Володимира Великого, — продовжував Юрко, — а далі й внуків, власне, синів Ярослава Мудрого і правнуків, та монгольська навала призвели до занепаду Київської Держави.

— Ви тільки оповідаєте подробиці з руської історії, — зауважив Юркові Плеханов.

— Цілком так, бо я хочу нагадати, що в розвалі Київської Держави, особливо в зруйнуванні Києва, відіграва роль Сузdal'щина, — етнічно відчужена і завжди політично ворожа Київу. Те, що на чолі колись завойованої Сузdal'щини були потомки київських князів, як, наприклад, Андрій Боголюбський, який найбільше спричинився до упадку Київської Держави, — ще не дає права москалям початки своєї історії брати від Києва.

— А чим ви доведете твердженій вами зв'язок між назвами «Русь» і «русський» та «Україна» і «український»? — пеферував Юркові запитанням мілеровець.

Юрко пильно подивився на мілеровця, що безперечно навмисне перервав йому, а далі, трохи подумавши, відповів:

— Наш край зветься Україна. Назва ця дуже давня. Слово «Україна» на означення простору, де живе наш народ, зустрічається вже в літописах XII в., але в тих часах уживається і книжна назва «Русь». Перша була народньою, а друга офіційною назвою і держави і нашого народу. Тривало це аж до пол. XVII в., коли наступила зміна. Тому, що нашу назву «Русь» присвоїли собі москви, наш народ почав уживати свою другу стару народню назву «Україна» і «український». Ось чому Україною ми називаємо наш Край, народ і створену ним державу.

— Чи не советську Україну ви вважаете за створену державу? — відливо запитав Юрка мілеровець.

— Ні, не советську, а Українську Народню Республіку.

— А як ви вважаете, до якої держави має належати Галичина? — знову запитав Юрка мілеровець і тут же додав, поглядаючи в бік панни Марії, — вибачте, Малопольська!

Юрко зробив вигляд, що недочув додатку мілеровця і, витягаючи з кишені свою невеличку досить засмальцований записну книжечку, попросив дозволу зачитати занотовані там короткі висловлювання відомого подорожника Георга Коля, що об'їхав Україну в 1838 році:

«Немає сумніву, що коли, врешті, розпадеться велетенське тіло російської імперії, Україна буде. День, у який це станеться, вже наближається. Українці, це

цілком самобутній народ, із власною мовою і власними історичними традиціями. Нещастя України це її розбиття. З'єднена вона була раз тільки, коли в Києві володів Володимир Великий. Тепер частина України по той бік Карпат входить у склад мадярської держави. Друга частина, разом з Галичиною, належить до австрійських провінцій...»

— Вибачте! — перервала Юркові панна Марія, — на запитання, кому належить Малопольська, я відповім коротше: Польщі і я певна, що всім присутнім це ж добре відомо!

— Панно Marie! — роблено заспокоююче заговорив мілеровець, — адже я не питав, кому належить, а лише, кому повинна належати!

— Панове! — встаючи з-за столу, проголосив Плеханов, — гадаю, що сьогодні ми насперечалися досить. Хочу тільки сказати, що майже півгодинні твердження пана Єжи мною ще не засвоєні.

Юрко також встав.

— Пів години можливо закороткий час для засвоєння, — і, подякувавши за печенью, Юрко, вже відходячи, додав:

— Хочу тільки сказати, що майже 200-річні твердження московських істориків українцями також не засвоєні!

Ю. К.—Тамарський

СПРАВОЗДАННЯ ЗІ ЗБІРОК

для старших віком вояків і інвалідів, членів СУВ, які не отримують допомог від Українських Воєнних Інвалідів.

Збірки перепроваджено з ініціативи пп. В. Волошка і І. Войцехівського, а останню з ініціативи Управи Відділу СУВ в Аделляїді.

Головна Управа СУВ цією дорогою, хоч і з запізненням, складає сердечну, гарячу подяку всім жертводавцям, а особливу подяку панам, які помимо своєї особистої складки ще взяли на себе й почесний обов'язок перепровадити цілу збірку.

Збіркова листа ч. 1

По одному (1) австр. фунтові: п. п. Іван Войцехівський, Ларго Зозуля, Юрій Одлига, Віра Станкевич, Іван Войцехівський Юніор, Анатоль Карташевський, Л. і Ю. Словачевські, К. Каздоба, С. Крицький, І. Сторожук-Вознюк, А. Станкевич, О. Комар, Др.

Я. Лавришко, о. П. Грушецький, М. Мадейк та А. Стрілецький; по десять (10) австр. шілінгів: п. п. Гурич Михайло, Т. Кліш, Пасічинський, Цюрак, Ігнатюк, П. Микульський, Пацула, Я. Кулинич, М. Микита. Разом 20 ф. 10ш.

Збіркова листа ч. 2

П. Шевчук Микола. 0,05 Разом 0,05ш.

Збіркова листа ч. 3

По два (2) австр. фунти: п. Василь Бурак; по одному (1) австр. фунтові: п. п. Ярослав Довбня, Юрій Чорний; по десять (10) австр. шілінгів: п. Юрко Бурак. Разом 4 ф. 10 ш.

На три листи чч. 1, 2, 3, зібрано разом 25 ф. 5 ш.

I. Войцехівський (в. р.)

Цим свідчимо своїм власним підписом, що ця копія згідна з оригіналами 3-х збіркових лист чч. 1, 2, 3.

A. Карташевський (в. р.)

L. Зозуля (в. р.)

Аделяїда, Півд. Австралія, 9. 5. 1959 р.

Збіркова листа ч. 7

На Великодню допомогу для старих вояків членів Союзу Українських Ветеранів у Німеччині.

Відділ СУВ Південної Австралії в Аделяїді. Збірщик — Вик. об. начальника відділу — В. Волошко.

По два фунти й вісім шілінгів (2 ф. 8 ш.): п. Григорий Тимченко; по одному фунтові й 10 шілінгів (1 ф. 10 ш.): п. П. Валентин Волошко; по одному фунтові (1 ф.): п. п. Григорій Гриценко, Богдан Соловій, Святослав Чорний, Ілля Мартинюк, Микола Пташник, Теофіл Судомляк, Григорій Василюк, Сильвестр Трусь, Василь Матяшевський, Борис Карпенко, Кирило Закревський, Григорій Яковлів, Іван Прадун, Іван Кравченко, Володимир Білик, Юрій Юнкін, Степан Войцехішко, Микола Зінченко, Михайло Рабій, Михайло Безрук, Федір Плодник, Афанасій Сухорада, Павло Чопенко, Олександер Заїка; по десять (10) шілінгів: п. п. Ігор Голярник, Володимир Дніпровський, Богдан Матіашек, Стефан Федчина, Мирон Лапка, Олекса Д'яків, Захарій Бабенко, Петро Ковальчук, В. П-ко (Полішко), Володимир Наконечний, Ярослав Куницький, Михайло Лимар, Олексій Федай, Стефан Кецик, Олекса Гадай, Михайло Гнида, Михайло Теслюк, Микола Голуб, Олег Голубович, Стефан Махник, Йосип Стеца, Василь Іванів, Валентин Янович, Микола Пеленко, Семен Малишко, Зенон Ростек, Омелян Міценко, Василь Ковальський, Григорій Періг; по

шість (6) шілінгів: п. п. Альф Лімберопоулос (грек), Григорій Шарко. Разом 45 ф. 00 ш.

Збірщик: В. Волошко 25. 5. 1959 р.

Збіркова листа ч. 7 (продовження)

На Великодню допомогу старим воякам учасникам визвольних змагань 1918-1921 р. р. — членів Союзу Українських Ветеранів в Німеччині.

Відділ СУВ Півд. Австралії в Аделяїді. Збірщик — Вик. об. Начальника Відділу — В. Волошко.

По одному фунтові (1 ф.): п. Анатолій Кизима; по десять (10 шіл.): п. п. Андрій Федоренко, Федір Дрижанов, Іван Ів. Кириленко, Петро Мазур, Михайло Ягодка, Іван Калинюк, Микола Цюрак, Іван Андр. Кириленко; по п'ять (5) шілінгів: п. п. Іван Камзоль; по чотири (4) шілінги: п. Давид Шлапак. Разом 5 Ф. 9 шілінгів.

Друга листа жертвовавців

Збірку перепровадив п. бунчужний І. Войцехівський. По одному (1) австр. фунт.: В. Волошко, О. Заіка, Б. Карпенко, С. Чорний, М. Пташник, І. Калинюк, Г. Яковлів, Ф. Кондратович, Г. Борисюк, Т. Судомляк, С. Трусь, Т. Чубатий, Л. Зозуля, І. Ковальчук, З. Баран, Пасловський, Грибик, Ю. Нестор, К. Каздоба. По десят (10) австр. шіл.: п. п. І. Полатайко, А. Станкевич, А. Головченко, А. Богдан, В. Бойко, В. Беркута, С. Сикало, В. Борисюк, Ю. Скибенецький, Т. Прядун, Б. Моравський, С. Цибульський, Л. Ковальський, Б. Борисевич, З. Бабенко, І. Камзіол. По шість (6) австр. шіл.: Ю. Муравський; По одному (1) австр. ф.: К. Закревський; Подесять (10) шіл.: С. Решетюк, Бурак, М. Суходольський, Б. Соловій, Т. Василюк. По восім (8) австр. шіл. С. Сторожук; По п'ять (5) австр. шіл.: Т. Судомляк, І. Кревнюк, Б. Соловій, В. Ливинська, Л. Вюрак, С. Ваврик, Е. Кіналь, В. Шетюк. По чотири (4) австр. шіл.: П. Біловол, Г. Ганс, Шевчик, Р. Ещан, М. Мацяк, О. Войтенко, М. Митко, Н. (написано нерозбірчivo); По три (3) австр. шіл.: Зайва; По два (2) австр. шіл.: Ягодка, С. Гален, Д. Проць, М. Білий, В. Перчук, Л. Подорожко, Олена Карабанек, 9 д. Яненко, Т. Мирошніченко, А. Прісе І. Вікерс. І. Бучта. По одному (1) австр. шіл.: Г. Яковлів; По одному (1) австр. ф.: Я Закревський, Я. Довбня, М. Словачевський, Ю. Словачевський, М. Білик, По десять (10) шіл.: Н. Михайлишин, А. Матвійчук, В. Бубенко, І. Пташник, В. Нагорний. Разом 36 ф. 07 шіл.

Наслідком величного переобтяження працею, друкарня не була спроможна випустити це число 8-ме «Українського Комбатанта» в визначений березневий час і тому воно появляється з місячним спізненням, у кінці цього квітня.

Використовуючи цю нагоду, Головна Управа СУВ, Редакція та Адміністрація «УК» посилають: любій нашій Батьківщині-Україні, нашому дорогому героїчному Народові, всім Українським Церквам, Державному Центрові Української Народної Республіки на еміграції, очоленому Президентом УНР д-ром Степаном Витвицьким, усій Громаді Української Еміграції та всім дорогим Побратьям-Ветеранам своїй найкращі, з нагоди Світлої Пасхи, побажання з палким великомодним привітанням:

«ХРИСТОС ВОСКРЕС — ВОСКРЕСНЕ УКРАЇНА!»

Д. Куликовський

ВЕЛИКОДНИЙ ПРИВІТ

Співа природа, дзвін гуде:
«Христос Воскрес!» Моя країно,
Кріпись — Вікторія гряде:
Воскреснеш, Мамо Україно!

Впадуть кайдани, кат скона,
Скона доба брехонь, пародій,
Піде в провалля сатана,
Розсипеться «Тюрма народів!»

«Христос Воскрес!» — співаю й Вам,
Побратьимко-Сестро дорога;
Хай в ласці Бог дарує нам
Щастя, міць і... безвість ворога!

В останнім часі, коли 8-ме число «УК» було до друку вже замкнене, настіла до нас сумна звістка про смерть добрих наших Побратьїв, Ветеранів Армії УНР, а саме:

Сергія Мусіенка, підхорунжого Армії УНР,
Сергія Горячка, сотника Армії УНР та
Петра Михайлюка, сотника Армії УНР.

Докладніші дані про Померлих подадуться в наступнім 9 числі «Українського Комбатанта».